

Werkboek Casusonderzoek Ketenbreed Leren

Door: Marjan de Lange, Mariska van der Steege, Marieke Spijk-de Jonge en Marike Serra

INHOUD

VOORWOORD 3

1. INTRODUCTIE CASUSONDERZOEK 5

- 1.1 Wat is casusonderzoek KBL? 5
- 1.2 Waarom casusonderzoek? 5
- 1.3 Waarom samen met ouders en jeugdigen leren? 6
- 1.4 Wie kunnen casusonderzoek KBL uitvoeren? 6
- 1.5 Wat zijn voorwaarden om te leren van casusonderzoek? 6
- 1.6 Wie leren er van casusonderzoek? 6
- 1.7 Aanpassen van de methodiek? 6
- 1.8 Wat zijn contra-indicaties voor deelname aan casusonderzoek? 7
- 1.9 Leeswijzer 7

2. STAPPEN CASUSONDERZOEK 9

- 2.1 Stap 1: Bepalen van de leervraag en kiezen van de casus 9
- 2.2 Stap 2: Contact met jeugdigen en ouders 9
- 2.3 Stap 3: Planning, uitvoering en uitvoering interviews en dossieronderzoek 9
- 2.4 Stap 4: Opstellen van de levenslijn 9
- 2.5 Stap 5: Planning, voorbereiding en uitvoering leer- en reflectiesessie 9
- 2.6 Stap 6: Terugkoppeling en verslaglegging 10

3. MATERIALEN CASUSONDERZOEK 12

- 3.1 Informatiefolder en animatie 12
- 3.2 Instructie voor vragen van toestemming 13
- 3.3 Toestemmingsverklaring voor jeugdigen 15
- 3.4 Toestemmingsverklaring voor ouder(s) of wettelijk vertegenwoordiger(s) 16
- 3.5 Draaiboek interview jeugdige 17
- 3.6 Draaiboek interview ouder(s) 20
- 3.7 Antwoordkaart 23
- 3.8 Uitnodigingsbrief professionals 23
- 3.9 Draaiboek leersessie 24
- 3.10 Draaiboek reflectiesessie 26
- 3.11 Format en voorbeeld levenslijn 28
- 3.12 Rapport 'Betrek mij gewoon' 30
- 3.13 Luister naar de podcastserie Ketenbreed Leren 30
- 3.14 De bevindingenboom 30
- 3.15 Verslag in enkele slides 32

4. WOORD VAN DANK 35

OVER DE AUTEURS 36

LITERATUUR 37

VOORWOORD

Als jeugdprofessional ben je steeds nieuwsgierig naar de vraag hoe je nog beter kunt worden in de zorg aan kinderen, gezinnen en hun omgeving. Hoe je er voor kunt zorgen dat gezinnen weer eerder zonder hulp verder kunnen, hoe je crisissituaties samen nog beter kunt voorkomen of hoe je nog beter kunt voorkomen dat een kind uit huis geplaatst wordt. Hiertoe helpen opleidingen en trainingen en supervisie. Supervisie is net als opleidingen en trainingen gericht op die kennis, maar daarnaast ook op attitude en bijvoorbeeld op blinde vlekken en vooroordelen die we allemaal wel hebben.

Een andere vorm van leren over hoe het beter kan, is het uitvoeren van en deelnemen aan casusonderzoek. Bij casusonderzoek leer je met de jongere, ouders en professionals over wat er goed is gegaan in de geboden hulp, maar ook wat nog beter had gekund. Professionals zijn enthousiast over hun deelname aan casusonderzoek, omdat het hen de gelegenheid geeft om even stil te staan, om de tijd te nemen om vanuit rust terug te blikken en te reflecteren met het gezin op hun (hulpverlenings-)geschiedenis. Vaak weten professionals ook een jaar later nog precies wat hen geraakt heeft in het casusonderzoek, wat ze er van geleerd hebben en wat ze anders of bewuster zijn gaan doen.

Het uitvoeren van een casusonderzoek vraagt om zorgvuldigheid in de omgang met deelnemers. Zij moeten de ruimte voelen voor hun eigen inbreng en om te mogen leren. Dat vraagt om een goede voorbereiding en goede begeleiding en eventuele bijsturing waar nodig van een casusonderzoeker. Om de juiste leerpunten boven tafel te krijgen is het daarnaast belangrijk een casusonderzoek systematisch uit te voeren.

Voor je ligt een werkboek waarin de auteurs veel aandacht besteden aan het veilig en systematisch uitvoeren van een casusonderzoek. Het biedt professionals praktische tools en is gebaseerd op een rijke ervaring in het uitvoeren van casusonderzoek. Het biedt jongeren, ouders en professionals de ruimte om met elkaar in gesprek te komen en van elkaar te leren, zodat jeugdprofessionals steeds iets beter kunnen worden in hun vak. Nou moeten we hier een waarschuwing geven. Wij mensen zijn allemaal hardleers. We vinden het moeilijk om andere vaardigheden te gebruiken dan we gewend zijn. Ook als we horen en eigenlijk wel weten dat die vaardigheden beter werken dan de manier waarop we tot nu toe werken. Zonder supervisie en gericht nieuwe vaardigheden oefenen gaan we ze vaak niet of maar half gebruiken. Als we dat niet doen is de kans groot dat ook de inzichten die we krijgen tijdens casusonderzoek ook niet leiden tot verbetering.

Mijn advies is om casusonderzoek te verbinden aan supervisie om jezelf te helpen om nieuwe inzichten ook werkelijk te gaan toepassen. Om ze in je ruggeemerg te krijgen. Supervisie krijgen is leuk. Net als supervisie geven als je verder bent in je carrière. Scholing en supervisie en af en toe casusonderzoek maken het werk boeiend. En mocht je werkgever, of de gemeente als opdrachtgever, of jijzelf als werkgever of opdrachtgever, denken dat het daar allemaal veel te duur van wordt, lees dan nog eens het rapport [‘Betrek mij gewoon’, uitkomsten van casusonderzoek Ketenbreed Leren na intensieve, specialistische jeugdhulp](#). Lees daarin hoe we ongemerkt en met alle beste bedoelingen onnodig zwakke zorg aan kinderen en gezinnen bieden en daar dus ook als samenleving voor betalen.

Veel plezier met kinderen, gezinnen en collega’s op weg naar steeds een beetje beter.

Peter Dijkshoorn

Landelijk ambassadeur lerend jeugdhulpstelsel (VNG)

Introductie casusonderzoek

1. INTRODUCTIE CASUSONDERZOEK

Met de inzet van jeugdhulp willen we een ontstane problematische situatie in gezinnen en rond kinderen verbeteren. Dit lukt niet altijd. Bijvoorbeeld omdat er onvoldoende kennis is, onvoldoende gebruik gemaakt wordt van die kennis of omdat de samenwerking niet goed verloopt (met het gezin of met andere zorgverleners). Opleidingen, scholing en training spelen een belangrijke rol in de professionele ontwikkeling van werkers in de jeugdhulp. Het leren van praktijkervaring en casuïstiek is daarop een belangrijke aanvulling.

Casusonderzoek is een manier van onderzoek doen in de praktijk waarbij de jongere, ouders en jeugdprofessionals met elkaar terugkijken en reflecteren op het handelen in een of meer specifieke situaties. Bij een dergelijke vorm van leren en reflecteren is de motivatie om te willen leren vaak belangrijker dan de specifieke methode die wordt toegepast (De Lange, Holdorp & Heek, 2020). Professionals die actief op zoek gaan naar feedback op hun handelen zijn effectiever en beter in staat gezinnen te bewegen tot veranderingen (Pijnenburg, red., 2010). verschillende sectoren wordt op een dergelijke manier geleerd en er bestaan verschillende vormen van casusonderzoek².

Met dit Werkboek Casusonderzoek Ketenbreed Leren (verder afgekort tot casusonderzoek KBL) hebben jeugdprofessionals een praktische tool in handen om op een systematische, methodische manier samen met de jongere, ouders en medeprofessionals casusonderzoek te doen en antwoord te vinden op hun leervragen. De methode in dit werkboek is ontwikkeld voor het onderzoek Ketenbreed Leren. In het rapport 'Betrek mij gewoon. Op zoek naar verbeterkansen in de jeugdhulp in het casusonderzoek Ketenbreed Leren' zijn de bevindingen van dit casusonderzoek onder 31 jongeren en hun ouders beschreven.

De werkwijze is ontleend aan de werkwijze en uitkomsten van eerdere (verkennende) casusonderzoek, namelijk:

- Dialoogtafel (www.awtjf.nl)
- Learning Together (www.learningtogether.nl)
- Leerreviews in Amsterdam naar het voorkomen van bovenregionale of gesloten plaatsing (De Lange & Taekema, 2018)
- Action-Learning naar de uitstroom van 24-uurszorg (Tempel & Vissenberg, 2018)
- Onderzoek Apeldoorn naar legitimiteit van residentiële plaatsing (Van der Steege, 2017)

Voor het werken vanuit de juiste visie en het zorgvuldig toepassen van de methodiek die wordt beschreven in dit werkboek is een korte online opleiding (2 × 2 uur) beschikbaar en voert de casusonderzoeker een eerste casusonderzoek onder begeleiding uit. Hiermee wordt de lezer ingewerkt om zelfstandig casusonderzoeken te kunnen uitvoeren.

Meer informatie kun je vinden op het [Kennisdomein van Accare](#).

1.1 Wat is casusonderzoek KBL?

Casusonderzoek KBL is een vorm van actieonderzoek, waarbij onder leiding van een onafhankelijke onderzoeker op basis van een bepaalde systematiek van een specifieke casus wordt geleerd. Het casusonderzoek KBL bestaat uit de volgende onderdelen:

- Individuele interview(s) met de jeugdige(n)
- Individuele interviews met ouders
- Individuele interviews met direct betrokken professionals
- Dossieronderzoek
- Leersessie met ouders, jongere en professionals
- Reflectiesessie met professionals
- Analyse en rapportage
- Afsluitende leersessie met opdrachtgever en betrokken ketenpartners

Deze vorm van casusonderzoek biedt de mogelijkheid om te leren van de ervaringskennis van ouders, kinderen en jeugdigen en van de praktijkkennis van professionals (Flyvbjerg, 2011). In het casusonderzoek staat het verhaal van ouders en jongeren centraal en leren ouders, jongeren en jeugdprofessionals samen wat al goed gaat in de jeugdhulp, wat we anders of beter kunnen doen en hoe we de zorg in de toekomst kunnen verbeteren. Het leidt tot praktische verbeteracties waar de jeugdprofessional soms de volgende dag meteen al mee aan de slag kan.

1.2 Waarom casusonderzoek?

We schreven het al: het doen van casusonderzoek is een middel om te leren en om te verbeteren en is geen doel op zich. Deze vorm van onderzoek kan helpen bij de volgende problemen:

- Onderzoeksbevindingen landen vaak slecht (of langzaam) bij jeugdprofessionals. Mensen die het meest leren van onderzoek zijn onderzoekers zelf. Het is daarom van belang om jeugdprofessionals tot onderzoeker en eigenaar te maken. Dit gebeurt bij casusonderzoek.
- Academisch onderzoek geeft regelmatig antwoorden die nog een vertaalslag nodig hebben om toepasbaar te zijn in de praktijk. Bij de methode van casusonderzoek zijn ouders, jongeren en professionals mede-onderzoeker, zijn professionals eigenaar van de resultaten en zijn deze direct praktisch toepasbaar in de praktijk.
- Er is al veel kennis over het omgaan met enkelvoudige problemen. Voor leervragen rondom meervoudige problemen bieden veel onderzoeksvormen onvoldoende kans om te leren en leer- of onderzoeksvragen te beantwoorden. Het casusonderzoek biedt hier wel aanknopingspunten voor.

Casusonderzoek KBL is in te zetten bij leervragen binnen de brede keten van jeugdhulp waar ander onderzoek nog geen antwoord op geeft of heeft. Het onderzoek kan zich zowel richten op positieve casuïstiek (waarin bepaalde zorg tot goede resultaten heeft geleid), op reguliere casuïstiek als op casuïstiek waarin de hulp (nog) niet heeft geleid tot gewenste resultaten.

1.3 Waarom samen met ouders en jeugdigen leren?

Het casusonderzoek KBL vindt plaats met ouders en/of jeugdigen samen. Dit leidt tot de meest indringende manier van leren en geeft de meest betekenisvolle informatie. Zij zijn immers degenen die kunnen vertellen of en waarom een aanpak heeft gewerkt. Deze werkwijze sluit het sterkst aan bij een evidence-based manier van werken. Bovendien schept het voor de professional, ouders en jongeren de ruimte om op een andere manier met elkaar in gesprek te gaan en elkaars vragen te beantwoorden, waarbij de professional de gelegenheid heeft om een 'onderzoekerspet' op te zetten en oprecht te mogen leren van de cliënt. Dat kan – naast nieuwe inzichten – een helende functie hebben, voor zowel ouders en jeugdigen als voor de professionals.

1.4 Wie kunnen casusonderzoek KBL uitvoeren?

Gedragswetenschappers (orthopedagogen, psychologen (OG en GZ)) die actief aan de slag willen met het verbeteren van jeugdhulp en daarbij willen leren van de directe ervaringen van ouders en jongeren. Zij kunnen een korte online training en een eerste casusonderzoek onder begeleiding volgen, waarna zij zelfstandig casusonderzoeken kunnen uitvoeren.

1.5 Wat zijn voorwaarden om te leren van casusonderzoek?

Om te kunnen leren is het van belang dat er:

- **Een concrete leervraag** is bij vertegenwoordigers van jeugdhulporganisaties in de brede keten (zoals een Regionaal Expertteam of een Bovenregionaal Expertisenetwerk). Leervragen richten zich op het leren van successen of juist op het leren van zaken die beter kunnen (zie kader voor voorbeelden van leervragen).
- **Commitment** is bij deze partijen voor de **uitvoering** van het casusonderzoek.
- **Waarborging** is van de **privacy** van ouders, jeugdigen en betrokken. Denk hierbij onder andere aan ondertekende toestemmingsverklaringen van de jeugdige(n), ouder(s) en/of andere gezagsdragers (zie 3.3 en 3.4). Zij mogen deze verklaring te allen tijde intrekken), een ondertekende geheimhoudingsverklaring door de casusonderzoekers en het niet vermelden van namen en herleidbare gegevens van cliënten en professionals in de rapportage.
- **Een veilige omgeving** wordt gecreëerd, waarbij deelnemers onderling goede afspraken maken (bijvoorbeeld over geheimhouding van wat besproken wordt en een 'rode kaart' die een jongere of andere deelnemer omhoog kan steken als er iets aan de orde komt wat niet goed voelt, of hem/haar belemmert de aandacht bij de bijeenkomst te houden).

- **Een deskundige casusonderzoeker** is (zie Wie kunnen casusonderzoek uitvoeren) die een open uitnodigende omgeving faciliteert gericht op leren in plaats van op verantwoording afleggen.
- Bereidheid bij partijen om te leren en heldere afspraken hoe de opgehaalde kennis en **aanbevelingen daadwerkelijk benut** worden voor verbetering.

- Hoe kunnen we beter worden in het omgaan met ouders bij een complexe (v)chtscheiding?
- Hoe kunnen we voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen steeds opnieuw gebruik maken van crisisopnamen in de (jeugd-)ggz?
- Wat zijn werkzame elementen in de jeugdreclassering aan jongeren met een intensief jeugdhulpverleden?
- Hoe voorkomen we dat een casus op een regionale experttafel terecht komt?

1.6 Wie leren er van casusonderzoek?

De uitvoering van een casusonderzoek vindt plaats met de direct of eerder betrokken professionals en cliënten. Zij geven gezamenlijk antwoord op de leervraag en leren direct van en met elkaar. Van de geanonimiseerde uitkomsten van een casusonderzoek kan in breder verband geleerd worden. Hierbij kunnen verschillende partijen betrokken zijn:

- De team(s) waartoe de direct betrokken professional(s) behoort of behoren
- De bij de casus betrokken professionals, teams en hun organisatie(s)
- Verschillende organisaties binnen de keten in een gemeente
- Verschillende organisaties en gemeenten samen

1.7 Aanpassen van de methodiek?

We kregen bij de uitvoering van het onderzoek Ketenbreed Leren regelmatig de vraag om een 'light-versie' te ontwikkelen omdat het casusonderzoek zoveel tijd vraagt van alle betrokkenen (zie kader 2). Tot nu toe hebben we dat niet gedaan omdat we niet weten of de opbrengsten nog evenveel toegevoegde waarde hebben als we onderdelen uit het casusonderzoek weg laten. We motiveren hieronder waarom de verschillende onderdelen deel uitmaken van deze methodiek. Eventueel kan – afhankelijk van de leervraag – het dossieronderzoek weggelaten worden. Ook kunnen de interviewvragen worden toegespitst op de leervraag.

Kader 2 Tijdsinvestering casusonderzoek

Activiteit	Aantal uur
Vooroverleg leervraag en commitment ketenpartners	1-2 uur
Werven casuïstiek en toestemming vragen aan ouders en jongeren	1-2 uur
Inplannen en uitvoeren interviews en dossieronderzoek	4-6 uur
Inplannen, voorbereiden en uitvoeren leer- en reflectiesessie	8-10 uur
Verslaglegging en terugkoppeling	4-6 uur
Totaal	18-26 uur

Wel of geen individuele interviews met professionals

Meestal start casusonderzoek met individuele interviews met de jeugdige en diens ouders. In sommige gevallen worden daarnaast ook professionals individueel geïnterviewd. Met name als een casusonderzoek plaatsvindt naar aanleiding van een incident of calamiteit is het van belang alle betrokkenen (dus ook de professionals) individueel te interviewen. Betrokkenen kunnen in deze gevallen last hebben van schuldgevoel, schaamte of (onuitgesproken) verwijten. Hiervoor moet eerst ruimte en erkenning zijn in individuele interviews, voordat betrokkenen gezamenlijk kunnen leren.

Wel of geen dossieronderzoek

Een van de onderdelen van een casusonderzoek is dossieronderzoek. Dossieronderzoek zet je in als je specifieke informatie wilt over de wijze waarop diagnostiek is gedaan, of hoe er gewerkt is met behandeldoelen en de behandelaanpak. Meestal bekijk je hiervoor in het dossier een intake- en/of diagnostisch verslag, een behandelplan en een evaluatieverslag. Wanneer deze informatie niet relevant is voor je leervraag, bijvoorbeeld omdat je leervraag gaat over de wijze van samenwerken, dan kan je er ook voor kiezen het dossieronderzoek over te slaan.

Wel of geen levensverhaal uitvragen

In de werkwijze van casusonderzoek zoals beschreven in dit werkboek wordt het levensverhaal van de jeugdige uitgevraagd. Een levensverhaalreconstructie is afhankelijk van de problematiek van de casus, maar ook van de leervragen. Met name bij complexe problematiek en als inzicht moet worden gekregen in keuzes die gemaakt zijn, ligt het voor de hand het levensverhaal te reconstrueren. Het reconstrueren van het levensverhaal van de jeugdige en diens gezin, geeft de jeugdige en ouders de gelegenheid (soms voor het eerst) om hierover te mogen vertellen. Dit geeft de jeugdige en de ouders erkenning voor hun visie op hoe de problemen zijn ontstaan en waarom deze er nog steeds zijn, maar ook wat de invloed is geweest van eventuele hulp die tijdens het leven van de jeugdige is ingezet.

Specifieke interviewvragen

Afhankelijk van de leervraag kunnen specifieke leervragen toegevoegd worden. In de interviewdraaiboeken (zie 3.5 en 3.6) worden vrij uitgebreid verschillende kenmerken van de huidige hulp uitgevraagd. Afhankelijk van de leervraag kan gekozen worden voor andere interviewvragen. Toen een team de leervraag had of het hen voldoende lukte om daadwerkelijk samen te werken met ouders en jongeren aan gedeelde besluitvorming werden de volgende vragen gesteld:

1. Wat is volgens jullie de reden dat jullie hulp hebben gekregen? Is met jullie gesproken over wat de problemen volgens jullie zijn?
2. Is er met jullie gesproken over verklaringen hoe de problemen ontstaan zijn en waarom ze er nu zijn? Is daarin geluisterd naar jullie ideeën hierover en zijn die meegenomen?
3. Hoe is de keuze gemaakt voor de hulp die jullie nu krijgen? Zijn jullie verschillende opties voorgelegd en is met jullie gesproken over voor- en nadelen?
4. Aan welke doelen wordt gewerkt? Hoe zijn die gekozen?
5. Hoe wordt er gekeken of de hulp ook helpt? Bespreken jullie dat regelmatig met elkaar?
6. Is het wel eens voorgekomen dat je tijdens de hulp de aanpak of de doelen wilde veranderen, omdat op dat moment nodig was? Hoe is dat toen gegaan? Had je het gevoel dat je invloed had op de beslissingen die zijn genomen?
7. Weten jullie wanneer de hulp weer stopt? Wanneer zouden jullie tevreden zijn en het ok vinden om te stoppen met de hulp?
8. Als er meerdere hulpverleners betrokken zijn, weet je dan wie wat doet? Weet je wat je van wie kunt verwachten en wat niet?
9. Is je wel eens gevraagd wat je goed vindt en niet goed vindt aan de hulp? Hoe reageerden ze op je reactie?
10. Als je een ding zou kunnen veranderen aan deze hulp, wat zou dat dan zijn?

1.8 Wat zijn contra-indicaties voor deelname aan casusonderzoek?

Er zijn weinig contra-indicaties voor deelname aan casusonderzoek. Wanneer de jeugdige of het gezin in een ernstige crisis zijn (de jeugdige is bijvoorbeeld ernstig suïcidaal of psychotisch of voor het gezin dreigt een huisuitzetting), dan wordt geadviseerd het casusonderzoek tijdelijk uit te stellen tot er iets meer rust is. Ook wanneer er veel druk ligt op het vinden van een oplossing van de problemen in het gezin, is dat niet het goede moment om een casusonderzoek te doen. Het lukt professionals dan vaak niet om uit de actiestand en in de leerstand te komen. Tot slot kan een casusonderzoek uiteraard ook niet uitgevoerd worden wanneer ouders of de jeugdige hiervoor geen toestemming geven.

1.9 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit werkboek beschrijft de verschillende stappen in het casusonderzoek KBL en geeft praktische tips bij de voorbereiding en uitvoering. In hoofdstuk 3 vindt de lezer van dit werkboek de materialen waarmee we de casusonderzoeken binnen Ketenbreed Leren hebben uitgevoerd. Deze materialen stellen we op deze manier voor iedereen beschikbaar die een casusonderzoek wil uitvoeren.

Stappen casusonderzoek

2. STAPPEN CASUSONDERZOEK

Onderstaand zijn de stappen voor het uitvoeren van een casusonderzoek KBL opgesomd. Soms wil je leren van een casus vanwege het succesvolle of juist problematische verloop. Ook komt het voor dat je een leervraag hebt over terugkerende casuïstiek. In dat geval kies je er voor meerdere casusonderzoeken uit te voeren om de leervraag te beantwoorden. Het aantal is afhankelijk van de diversiteit van de problematiek en het soort vraag. Praktijkervaring leert dat met het uitvoeren van drie casusonderzoeken je vaak al veel leeropbrengst hebt rond een specifiek thema.

2.1 Stap 1: Bepalen van de leervraag en kiezen van de casus

Het casusonderzoek start met het vaststellen welke leervraag centraal staat. Soms begint een casusonderzoek met een casus waarbij de betrokkenen de behoefte voelen terug te blikken en van het verloop te leren. Daarnaast kan een leervraag ontleend worden aan terugkerende problematiek binnen Regionale Expertteams, bepaalde casuïstiek waarbij een team vaker dan gemiddeld vastloopt of waarin het juist altijd verrassend goed lukt om te zorgen voor een bevredigend resultaat voor ouders en jeugdigen. Vervolgens is het belangrijk om te bekijken wie het casusonderzoek uitvoert en welke jeugdigen en gezinnen kunnen deelnemen. Wie zijn er betrokken bij de casus en moeten benaderd worden? En wat vraagt het om de acties en aanbevelingen die uit het casusonderzoek naar voren komen, op te volgen (zie Wat zijn voorwaarden om te leren van casusonderzoek?)?

2.2 Stap 2: Contact met jeugdigen en ouders

De casusonderzoeker bepaalt van wie schriftelijke toestemming nodig is. Hiervoor is een instructie voor het vragen van toestemming beschikbaar (zie 3.2). Om jeugdige en ouders te informeren over wat een casusonderzoek inhoudt, kan de casusonderzoeker bij het benaderen gebruik maken van een informatiefolder (zie 3.1) en een filmpje. De casusonderzoeker benadert hen en vraagt het betreffende toestemmingsformulier in te vullen (die zijn er voor jeugdigen en ouders/wettelijk vertegenwoordigers, zie 3.3 en 3.4).

2.3 Stap 3: Planning, uitvoering en uitvoering interviews en dossieronderzoek

De casusonderzoeker plant een interview met de ouders en een interview met de jeugdige in en regelt hiervoor een ruimte. De ouders en jeugdigen kunnen zelf hun voorkeur voor een ruimte aangeven. Dit kan zowel op de instelling als bij de ouders thuis of op school. De interviews worden zoveel als mogelijk op dezelfde dag gepland. Voor de interviews zijn draaiboeken beschikbaar (zie 3.5 en 3.6, 3.7 bevat de antwoordkaart die in de draaiboeken wordt genoemd).

De casusonderzoeker overlegt tijdens de interviews met de ouders en de jeugdige welke professionals uitgenodigd moeten worden voor de leer- en reflectiesessie (uit het onderwijs, wijk/buurtteam of CJG, POH, Jeugdbescherming, etc.). Het gaat om maximaal vijf tot zes professionals (maximaal twee professionals van dezelfde organisatie). Daarnaast worden er twee datumopties gepland met ouders en met de jeugdige voor de leersessie. De casusonderzoeker nodigt zelf uit of vraagt de jongere dit te doen, omdat dit vaak motiverend werkt om deel te nemen. De casusonderzoeker bepaalt na de interviews of dossieronderzoek nodig is en welke informatie mist. Het dossieronderzoek vindt zo snel als mogelijk plaats na de interviews.

2.4 Stap 4: Opstellen van de levenslijn

Het opgehaalde levensverhaal is een belangrijk onderdeel van de leer- en reflectiesessie. Regelmatig is het de eerste keer dat ouders, jeugdigen en professionals het totale levensverhaal horen. Een levensverhaal raakt vaak direct en het zet de deelnemers in beweging om met verbeteracties aan de slag te gaan. De casusonderzoeker werkt de interviews en het dossieronderzoek uit door de gebeurtenissen en ervaringen chronologisch en thematisch te ordenen (zie 3.11). Vervolgens neemt de casusonderzoeker dit in steekwoorden over op een behangrol van ongeveer tien meter, zorgt dat het ruim en leesbaar is en er voldoende tijd aan wordt besteed. Het is de belangrijkste basis voor de leer- en reflectiesessie.

2.5 Stap 5: Planning, voorbereiding en uitvoering leer- en reflectiesessie

De casusonderzoeker stelt voor de leer- en reflectiesessie twee dagen beschikbaar. De casusonderzoeker nodigt de beoogde professionals uit voor de leer- en reflectiesessie en informeert hen over de bedoeling. Daarvoor is een uitnodigingsbrief voor professionals beschikbaar (zie 3.8). Op basis van beschikbaarheid stelt de casusonderzoeker de datum vast, regelt een ruimte en stuurt een definitieve uitnodiging. Jongeren en ouders/wettelijk vertegenwoordigers zijn aanwezig bij de leersessie, daarna vertrekken zij. De casusonderzoeker bereidt de leersessie voor door:

- Het levensverhaal op te stellen (zie de volgende stap).
- Een overzichtje te maken van de sterke punten en verbeterpunten die ouders en jeugdige genoemd hebben tijdens het interview en die de casusonderzoeker zelf heeft opgehaald uit de interviews en het dossieronderzoek.
- Doornemen draaiboeken voor de leersessie en de reflectiesessie, zorgen voor de benodigde materialen (zie 3.9 en 3.10).

2.6 Stap 6: Terugkoppeling en verslaglegging

Na de leer- en reflectiesessie draagt de casusonderzoeker samen met de deelnemers zorg voor terugkoppeling naar verschillende partijen. Zo kunnen deelnemers terugkoppelen naar hun eigen teams en organisaties. De casusonderzoeker levert hiervoor informatie aan. Als het casusonderzoek zich beperkt tot één of enkele casussen kunnen de uitkomsten geanonimiseerd weergegeven worden in verhalen en kunnen de sterke en verbeterpunten en de bevorderende en belemmerende factoren geordend weergegeven worden. Wanneer een leeronderzoek meerdere casussen betreft, is het van belang om voorafgaand aan het leeronderzoek na te denken over de wijze van rapportage.

Met een leidinggevende en/of beleidsmedewerker wordt vervolgens gekeken in welke overleggen en gremia de uitkomsten ingebracht worden. De terugkoppeling van de bevindingen kan dan op verschillende manieren. Een manier is het opstellen van een bevindingenboom (zie 3.12) waarin alle factoren die een rol spelen bij de leervraag logisch worden geordend. Een andere manier is een korte presentatie te maken waarin de bevindingen op een rij staan (zie 3.13). De presentatie over het casusonderzoek starten met een levensverhaal heeft vaak veel impact. Hiervoor moet de casusonderzoeker het levensverhaal voldoende anonimiseren zodat verhaal niet terug te voeren is op bestaande personen. In de rapportage over het onderzoek Ketenbreed Leren zijn verschillende levensverhalen opgenomen, zoals onderstaand verhaal van Chris.

Chris (17 jaar)

Chris wordt geboren als enig kind in een gezin met beide ouders in een middelgroot dorp in Brabant. Chris is dol op dieren en is vanaf het moment dat hij kan lopen, voortdurend met zijn hond Frodo te vinden. Als hij 4 jaar is gaat hij naar basisschool de Grote Ronde. Op school gaat het vanaf de start niet lekker. Hij wordt veel gepest door zijn klasnoten. In groep 3 komt uit onderzoek naar voren dat hij autisme heeft en moeite heeft met verandering. In groep 5 lukt het de ouders bijna niet meer om Chris naar school te krijgen. Hij heeft veel boze buien en is soms ook erg verdrietig. Het gezin krijgt ambulante begeleiding die na een half jaar stopt. Hij krijgt medicatie en het pesten op de Grote Ronde gaat onverminderd door. Daarom gaat hij naar een andere school 'De Drieslag'.

Deze verandering is voor Chris groot. Zijn boze buien worden zo ernstig dat thuis een crisissituatie ontstaat. Hij wordt uit huis geplaatst. Hij is dan 10 jaar, en Chris ervaart dit als straf. Hij denkt hier nog vaak over na en wordt daar erg verdrietig van. Na de crisisopname gaat Chris terug naar huis. Het gezin krijgt opnieuw ambulante hulp. Chris zegt dat het toen beter ging thuis. Het hielp bijvoorbeeld dat er duidelijke afspraken werden opgehangen over hoe de dag verloopt. Als deze hulp stopt, gaat het echter snel slechter. Het lukt ouders niet goed om de gemaakte afspraken vast te houden. Na een heftig incident thuis, waarbij Chris zijn moeder bedreigt met een mes, wordt Chris opnieuw in een crisisgroep geplaatst en komt op een nieuwe school. Vervolgens komt hij op een behandelgroep op hetzelfde terrein als de crisisgroep. Op deze groep woont Chris 2 jaar en volgt daar de training 'ik ben speciaal' voor kinderen met autisme.

Wanneer hij fors mishandeld wordt door twee groepsgenoten, die zijn keel proberen dicht te knijpen, gaat het slechter met hem. Hij wordt op een andere groep geplaatst, gaat naar een nieuwe school en volgt een weerbaarheidstraining. Chris blijft hier drie jaar wonen. Vanwege grote conflicten op school, gaat hij negen maanden niet naar school. Met veel ondersteuning vanuit groepsleiding en docenten, lukt het de begeleiders weer om hem naar school te krijgen. Chris heeft goede herinneringen aan deze periode. Deze groep grenst aan een kinderboerderij en Chris brengt veel vrije tijd door bij de pony's op deze kinderboerderij.

Als Chris net 16 is, trekt hij, tijdens een conflict met een klasgenoot een mes. De situatie is zo bedreigend dat Chris van school moet. Omdat een perspectief lijkt te ontbreken en Chris niet meer gemotiveerd is voor hulp, wordt hij geplaatst in de gesloten jeugdzorg. Hij krijgt daar een agressieregulatietraining en schematherapie. De agressieregulatietraining helpt hem niets. De schematherapie wel.

Praktijkervaring: het casusonderzoek komt niet van de grond

Bovenstaand zijn alle stappen keurig op een rij gezet. In de praktijk loopt een casusonderzoek altijd net anders. Houd er rekening mee dat het veel 'trekken en sleuren' en een 'de aanhouder wint-mentaliteit' vraagt om het casusonderzoek daadwerkelijk van de grond te krijgen. Dat hoort er bij. De daadwerkelijke uitvoering van het casusonderzoek en de opbrengst voor alle betrokkenen maken dit 'trek- en sleurwerk' meer dan de moeite waard.

Materialen casusonderzoek

3. MATERIALEN

3.1 Informatiefolder en animatie

MEER JONGEREN THUIS OPGROEIEN

De meeste kinderen en jongeren met problemen thuis, op school of thuis én op school kunnen tijdens hun behandeling gewoon bij hun ouders blijven wonen. Toch is er helaas ook een groep jongeren die wel opgenomen moet worden. Soms verblijven ze lang achter elkaar in een instelling of verhuizen ze veel van instelling naar instelling. En ze krijgen daar niet altijd de beste behandeling.

We vinden dat dat anders moet. Jongeren moeten zoveel mogelijk thuis opgroeien. Daarom gaan we kijken hoe we dat kunnen voorkomen. Door heel goed te kijken naar de levensgeschiedenis van jongeren die zijn opgenomen, naar alle hulp die ze hebben gehad en door met elkaar te bespreken hoe en wat er anders had gekund.

DOE JIJ MEE?

We vragen jou en je ouders om mee te doen aan dit onderzoek. We vragen ook de mensen die betrokken zijn bij jouw behandeling om mee te denken. Hoe dat precies gaat leggen we in deze folder uit. We hopen dat jij mee wilt doen en dat je ons jouw verhaal wilt vertellen.

WAT GAAN WE DOEN ALS JE MEEDOET?

Als je deze kaart omdraait, zie je precies wat er gaat gebeuren als je meedoet.

SAMENWERKEN OM TE LEREN

In dit onderzoek werken veel verschillende instellingen en organisaties samen. Dat doen we om van elkaar en met elkaar te leren hoe we de hulp aan jongeren en ouders beter kunnen maken. Niet om elkaar te veroordelen. Dat is best lastig soms en daarom is er bij de gesprekken en de bijeenkomsten een gespreksleider die daar heel goed op let. Zo kan iedereen zeggen wat hij of zij belangrijk vindt.

HEB JE NOG VRAGEN?

Het is belangrijk dat je alles goed begrijpt. Als je vragen hebt, stel ze dan aan degene die je deze folder heeft gegeven. Hij of zij kan je er alles over vertellen. We hopen dat jij mee wilt doen en dat je ons jouw verhaal wilt vertellen.

ketenbreed leren

01

We vragen jou en je ouders toestemming mee te doen en om de informatie uit je dossier te bekijken. Jullie vullen een formulier in.

02

We interviewen jou en je ouders apart en maken samen een tijdslijn over jouw leven: wat is er allemaal gebeurd? Wanneer kreeg je problemen en hoe ben je geholpen? Waar heb je gewoond en naar welke school ging je? Wat heb jij meegemaakt dat jouw leven positief of negatief heeft beïnvloed?

03

Je doet mee aan een bijeenkomst samen met je ouders en met de mensen die bij jouw behandeling zijn betrokken. Daarin bespreken we met elkaar wat we kunnen leren van het verhaal van jou en je ouders. Wat is goed gegaan? Wat had er anders gekund? Wat kunnen we van jouw leven leren, zodat er in de toekomst meer jongeren thuis kunnen opgroeien?

04

De mensen die betrokken zijn bij jouw behandeling praten daarna nog met elkaar verder. In dat gesprek kijken ze samen wat ze kunnen leren van de dingen die goed zijn gegaan of beter hadden gekund.

05

We maken een verslag van de lessen die we geleerd hebben uit jouw verhaal. De tijdslijn met het verhaal van jouw leven is voor jou en mag je zelf houden. Het verslag over jouw verhaal blijft eigendom van de instelling waar jij verblijft. Jij en je ouders mogen dat verslag natuurlijk ook lezen.

ketenbreed leren

Kijktip

Informatieve animatie over het onderzoek: <https://vimeo.com/493694663>

3.2 Instructie voor vragen van toestemming

Toestemming vragen is soms een lastig struikelblok bij deelname aan casusonderzoek. In Ketenbreed Leren krijgen we te maken met wisselende en soms misschien complexe gezinssituaties en gezinssamenstellingen. Deze instructie kan je helpen om te bepalen wie je toestemming moet vragen.

Wat zegt de wet?

De WMO beschrijft de wettelijke kaders voor deelname aan wetenschappelijk onderzoek. Van proefpersonen **onder de twaalf** jaar beslissen de wettelijke vertegenwoordigers; dat zijn de ouders die het gezag over het kind uitoefenen of de voogd³ (een voogd, een voogd rechtspersoon of een pleegoudervoogd). Indien mogelijk - rekening houdend met het bevattingsvermogen van het kind - wordt de instemming van het kind gevraagd. Bij proefpersonen tussen **twaalf en zestien** jaar is toestemming nodig van zowel de wettelijke vertegenwoordigers als van het kind zelf. Indien het kind niet wilsbekwaam is, beslissen de wettelijke vertegenwoordigers. Proefpersonen **vanaf zestien** jaar kunnen zelfstandig toestemming geven voor deelname aan wetenschappelijk onderzoek.

De bovengenoemde wettelijk vertegenwoordigers geven **toestemming voor deelname van het kind**. Als er ook informatie over henzelf wordt uitgewisseld of wanneer stiefouders, pleegouders of verzorgers worden betrokken in het onderzoek dan moeten zij hiervoor zelf toestemming geven.

Wat vinden we qua toestemming wenselijk binnen Ketenbreed leren?

Binnen Ketenbreed Leren willen we graag in gesprek met de jeugdige zelf én zijn of haar ouders. Het liefst beide ouders. Soms zijn er pleegouders of andere zeer betrokken verzorgers in de directe omgeving van het kind die waardevolle informatie kunnen geven over de levens van de gezinsleden en over de hulp die zij hebben gehad. Die betrokkenen hebben weliswaar geen wettelijk gezag, maar we willen wel graag dat ze meedoen aan Ketenbreed Leren.

Toestemming wettelijk vereist	Toestemming zeer wenselijk
<ul style="list-style-type: none">Beide ouders met wettelijk gezag bij kinderen 0 t/m 15 jaarKinderen en jongeren vanaf 12 jaarVoogden	<ul style="list-style-type: none">Ouders of andere verzorgers zonder wettelijk gezag (bijv. pleegouders of stiefouders)Ouders van jongeren vanaf 16 jaar
Indien geen toestemming: geen deelname jeugdige/gezin	Indien geen toestemming: geen deelname jeugdige/gezin

Kinderen onder de 12 jaar hoeven geen toestemming te geven. We informeren ze uiteraard wel zorgvuldig over deelname aan het onderzoek en vragen of ze mee willen doen. Ze worden immers ook geïnterviewd. Zij hoeven geen toestemmingsformulier in te vullen.

Bij jongeren van 16 jaar en ouder is wettelijk gezien geen toestemming nodig van de ouders. Zij kunnen dus voor zichzelf beslissen of ze meedoen. We willen hun ouders ook graag betrekken in het onderzoek en vragen dus ook aan hen toestemming om mee te doen.

Algemene instructies

Als je deelnemers gaat informeren en vragen om toestemming, is het belangrijk dat je zelf goed weet waarom we het onderzoek doen en hoe het onderzoek precies in zijn werk gaat. Dus zorg van tevoren dat je je goed inleest. En bedenk dat het jongeren en ouders motiveert als je bijvoorbeeld goed kunt vertellen wat het onderzoek oplevert. Als ouders of jongeren vragen stellen waarop je geen antwoord weet, raadpleeg dan de procesbegeleiders uit je regio.

Geef de jongere en zijn of haar ouders rustig de tijd om vragen te stellen, beantwoord deze vragen zorgvuldig en zeg eventueel dat je erop terug komt als je geen antwoord hebt. Geef aan dat ze er rustig over na mogen denken (14 dagen) als ze daar behoefte aan hebben.

Vergeet bij ouders die gescheiden leven nooit om beide ouders te informeren en om toestemming te vragen. In Ketenbreed Leren streven we ernaar om ook bij jongeren vanaf 16 jaar, ouders te laten deelnemen aan het onderzoek. Je begint dan wel met de toestemming van de jongere, maar je vraagt ook ouders vanaf 16 jaar om toestemming om deel te nemen aan het interview. Je legt de jongere uit dat het voor dit onderzoek belangrijk is dat zijn of haar ouder(s) ook meedoen.

Formulieren

We hebben 4 verschillende toestemmingsformulieren:

Formulier 0	Voor jongeren vanaf 12 jaar
Formulier 1	Voor ouders met wettelijk gezag (of voor een eventuele voogd)
Formulier 2	Voor ouders met wettelijk gezag waarin ze toestemming geven voor deelname van hun zoon of dochter, maar niet voor zichzelf
Formulier 3	Voor overige verzorgers of betrokkenen

De volgende situaties maken concreter wat je moet doen:

1. Beide gezaghebbende ouders zijn (bekend) en betrokken bij de behandeling.

Deze situatie is misschien wel de meest eenvoudige. Je informeert beide ouders over het onderzoek en ze geven beide wel of geen toestemming voor hun kind en voor zichzelf.

- De ouders vullen allebei een toestemmingsverklaring (formulier 1) in.
- Als de jeugdige 12 jaar of ouder is vult hij of zij ook een toestemmingsverklaring in (het liefst in het bijzijn van de ouders).

2. Een van beide gezaghebbende ouders wil meedoen, maar de ander niet.

Deze situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen bij gescheiden ouders waarvan 1 van de 2 minder betrokken is. Bedenk dan goed dat de tweede ouder nog steeds toestemming moet geven voor deelname van zijn of haar kind aan het onderzoek (zeker als het kind onder de 12 jaar is).

- Laat de ouder die mee wil doen formulier 1 invullen.

- Gebruik voor de tweede ouder formulier 2. Daarin geeft hij of zij toestemming aan zijn of haar kind om mee te doen, maar **doet zelf niet mee**.
 - Als de jeugdige 12 jaar of ouder is vult hij of zij ook een toestemmingsverklaring in (het liefst in het bijzijn van de ouders).
3. **De jeugdige heeft een voogd (let op geen gezinsvoogd).**
Als het gezag bij een voogd ligt (zie eerder voor toelichting op het begrip voogd), ga je als volgt te werk.
- Gebruik formulier 1 om toestemming te vragen van de voogd.
 - Gebruik formulier 3 als je ook wilt dat een of twee van de ouders (die in dit geval geen wettelijke vertegenwoordigers zijn) meedoen aan het onderzoek.
 - Als de jeugdige 12 jaar of ouder is vult de jeugdige ook een toestemmingsverklaring in (het liefst in het bijzijn van de ouders).
4. **De jeugdige heeft pleegouders of andere verzorgers (zonder wettelijk gezag).**
- Als de jeugdige pleegouders of andere verzorgers (bijv. stiefouders) heeft die betrokken zijn, gebruik dan formulier 3 om van deze mensen toestemming te vragen voor **hun eigen deelname** aan het onderzoek.
 - Vergeet niet daarnaast ook toestemming te vragen van de wettelijke vertegenwoordiger(s) voor deelname van de jeugdige. Gebruik daarvoor formulier 1.
 - Als de jeugdige 12 jaar of ouder is vult de jongere ook een toestemmingsverklaring in (het liefst in het bijzijn van de ouders).

3.3 Toestemmingsverklaring voor jeugdigen

De organisatie waar jij op dit moment verblijft, werkt samen met [vul de naam in van de onderzoekspartner in] aan een onderzoek naar de zorg voor kinderen die zijn opgenomen in een instelling voor jeugdhulp. In de folder leggen we uit wat het doel is van het onderzoek. De brief bevat extra informatie.

Met het ondertekenen van dit formulier verklaar jij dat:

- Je de folder en de brief over het onderzoek goed hebt gelezen.
- Je goed hebt begrepen wat het onderzoek inhoudt.
- Je vragen kon stellen over het onderzoek en goede antwoorden hebt gekregen.
- Je voldoende tijd hebt gehad (14 dagen) om te beslissen of je mee wilt doen.
- Je weet dat meedoen helemaal vrijwillig is.
- Je weet dat je op ieder moment met het onderzoek kunt stoppen en dat je daar geen reden voor op hoeft te geven.
- Je weet dat de onderzoekers het onderzoek moeten stoppen als ze merken dat jij niet meer mee wilt doen.

Met het ondertekenen van dit formulier geef jij toestemming voor de volgende dingen:

- Jij werkt mee aan een interview waarin de gespreksleider je vraagt naar jouw leven.
- Je ouders werken mee aan een interview waarin het verhaal over jouw leven wordt aangevuld met wat zij weten.
- De gespreksleider kijkt in je dossier en kan gegevens uit je dossier gebruiken om jouw levensverhaal aan te vullen.
- Je neemt samen met je ouders deel aan een groepsinterview samen met de mensen die betrokken zijn bij jouw behandeling.
- De mensen die bij jouw behandeling betrokken zijn, praten daarna nog met elkaar over het verhaal van jouw leven. In dat gesprek kijken ze samen wat ze kunnen leren van de dingen die goed zijn gegaan of beter hadden gekund.
- De gespreksleider maakt van alles een verslag. Dat verslag is eigendom van de instelling waar je hulp krijgt. Je kunt dat verslag samen met je begeleider lezen.
- De gespreksleider legt alle gegevens vast in een speciale database. Daarin zitten de gegevens van alle jongeren en ouders die mee doen aan het onderzoek. De gegevens komen anoniem in de database. In de database ben je dus niet meer herkenbaar.
- Deze **anonieme** gegevens bewaren we minimaal 15 jaar.
- De Medische Ethische Toetsingscommissie (METC) van het UMCG Groningen en de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) kunnen eventueel inzage krijgen in de gegevens.
- We informeren ook de **vertrouwenspersoon** in de instelling waar jij verblijft. Je kunt daar terecht als er zaken zijn rondom het onderzoek die je niet met je begeleiders/behandelaren kunt bespreken.

Voorletters + naam:	
Geboortedatum:	
Emailadres:	
Telefoonnummer:	
Plaats en datum:	
Jouw handtekening:	

Let op: onderstaand deel hoef jij zelf niet in te vullen. Dat doet degene die jou heeft gevraagd voor het onderzoek.

Ik verklaar hierbij dat ik bovengenoemde jongere heb geïnformeerd over het onderzoek Ketenbreed Leren. Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik de jongere daar tijdig van op de hoogte.

Voorletters + naam:	
Plaats en datum:	
Handtekening:	

3.4 Toestemmingsverklaring voor ouder(s) of wettelijk vertegenwoordiger(s)

De organisatie waar uw kind⁴ op dit moment verblijft, werkt samen met [vul de naam in van de onderzoekspartner in] aan een onderzoek naar de zorg voor kinderen die zijn opgenomen in een instelling voor jeugdhulp. In de folder leggen we uit wat het doel is van het onderzoek. De brief bevat extra informatie.

Met het ondertekenen van dit formulier verklaart u dat:

- U de folder over het onderzoek goed heeft gelezen.
- U goed heeft begrepen wat het onderzoek inhoudt.
- U vragen kon stellen over het onderzoek en goede antwoorden heeft gekregen.
- U voldoende tijd heeft gehad (14 dagen) om te beslissen of u mee wilt doen.
- U weet dat meedoen helemaal vrijwillig is.
- U weet dat u op ieder moment met het onderzoek kunt stoppen en dat u daar geen reden voor op hoeft te geven.
- U weet dat de onderzoekers het onderzoek moeten stoppen als ze merken dat u niet meer mee wilt doen.

Met het ondertekenen van dit formulier geeft u toestemming voor de volgende dingen:

- U werkt mee aan een interview waarin u samen met de gespreksleider in gesprek gaat over het leven van uw kind .
- U doet met uw kind mee aan een groepsinterview samen met de mensen die betrokken zijn bij de behandeling van uw kind.
- De mensen die bij de behandeling betrokken zijn, praten daarna nog met elkaar over het verhaal van het leven van uw kind. In dat gesprek kijken ze samen wat ze kunnen leren van de dingen die goed zijn gegaan of beter hadden gekund.
- De gespreksleider maakt over alles een verslag. Dat verslag is eigendom van de instelling waar uw kind hulp krijgt. U kunt het verslag lezen samen met de begeleider van uw kind.
- Deze **anonieme** gegevens bewaren we minimaal 15 jaar.
- We informeren ook de **vertrouwenspersoon** in de instelling waar uw kind verblijft. U kunt daar terecht als er zaken zijn rondom het onderzoek die u niet met uw begeleiders/behandelaren kunt bespreken.

Naam van de jeugdige die meedoet:			
Voorletters + naam:			
Ik ben van de jeugdige:	☐ Pleegouder	☐ Stiefouder	☐ Voogd/andere verzorger
Geboortedatum:			
Emailadres:			
Telefoonnummer:			
Plaats en datum:			
Handtekening:			

Let op: onderstaand deel hoeft je zelf niet in te vullen. Dat doet degene die jou heeft gevraagd voor het onderzoek.

Ik verklaar hierbij dat ik bovengenoemde ouder/verzorger heb geïnformeerd over het onderzoek Ketenbreed Leren. Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die toestemming zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik de ouder(s) daarvan tijdig op de hoogte.

Voorletters + naam:	
Plaats en datum:	
Handtekening:	

3.5 Draaiboek interview jeugdige

Het Interview met de jeugdige duurt 90 minuten en bestaat uit 6 onderdelen:

1. Introductie
2. Interview levensverhaal
3. Invullen vragenlijst
4. Sterke punten en verbeterpunten
5. Gesprek over huidige hulp
6. Afsluiten gesprek

Materialen bij een interview met de jeugdige:

- Draaiboek interview
- Levenslijn (zie 3.11)

1. Introductie (0-5 min)

- Kennismaken
- Vraag de jongere: wat heb je gehoord over dit gesprek? Weet je waarom dit gesprek is?
- Doel van het gesprek: terugkijken op jouw leven en jouw ervaring met hulp om hiervan te leren en hulp aan jongeren te verbeteren. Er bestaan dan ook geen foute antwoorden op de vragen. Het gaat er om wat jij vindt. Mocht je iets niet meer weten, dan kun je dat ook gerust zeggen.
- Vertrouwelijkheid en ethiek: we gaan vertrouwelijk om met jouw informatie. Wordt alleen anoniem verwerkt.
- Korte schets van de gespreksstructuur: eerst ga ik een aantal vragen stellen over jouw levensgeschiedenis en dan stel ik tot slot nog een aantal vragen over je ervaring met eerdere en huidige hulp.
- Wat weten wij over de casus: wij hebben geen informatie vooraf gekregen.
- We maken werkaantekeningen die na afloop vernietigd zullen worden.
- Na vandaag zal ik je dossier nog bekijken en vindt er nog een leersessie plaats waarvoor jij, je ouders en een aantal hulpverleners zijn uitgenodigd.

Aandachtspunten bij de invulling:

- Houd ruimte tussen de zaken die je invult, zodat je, wanneer een jongere teruggrijpt op iets dat de jongere eerder verteld heeft, nog zaken toe kunt voegen.
- Gebruik het achterste lege vel voor een periode waarin heel veel is gebeurd wat je niet kwijt kan. De casusonderzoeker kan zelf kiezen voor het invullen van de levenslijn op lege vellen of op het format (zie 3.11).
- Het is niet de bedoeling staccato de onderstaande vragen op de jongere af te vuren. De jongere zal ook niet chronologisch alle antwoorden kunnen geven. Het is de bedoeling dat je begint met de eerste vragen en de jongere vervolgens de gelegenheid geeft het verhaal te vertellen. Jij vult de levenslijn ondertussen in. Als een jeugdige iets vertelt over de woonplek en dan direct een meegemaakte gebeurtenis noemt, schrijf dit er direct bij in de levenslijn. De bedoeling is dat je een voor de jeugdige zo prettig mogelijk gesprek hebt over zijn levensgeschiedenis, waarin de thema's wonen, school, meegemaakte

gebeurtenissen, ingezette hulp en belangrijke personen terugkomen. Check af en toe of je voldoende informatie over onderstaande vragen hebt gesteld.

- Vraag niet te diep door op alle moeilijke ervaringen, alle details in het verhaal en de gevoelens en beleving van de jeugdige. De bedoeling is dat je in een ontspannen gesprek informatie verzamelt over een aantal kenmerken in zijn levensgeschiedenis. Bovendien is het belangrijk dat de jeugdige op een rustige manier het gesprek kan afronden.

2. Interview levensverhaal (5-50 min)

Introductie:

'Om meer te weten te komen over wat goede en minder goede hulp is geweest voor jongeren willen we graag meer weten over het leven van jongeren. Daarom wil ik met jou je levenslijn gaan invullen. Ik ben benieuwd naar de plekken waar je gewoond hebt, waar je op school hebt gezeten, wat je hebt meegemaakt, welke hulp je hebt ontvangen en wie er voor jou belangrijk waren.'

1. Leg het eerste vel van de levenslijn op tafel
2. Stel de startvragen:
Wanneer ben je geboren en waar?
ALTERNATIEVE STARTVRAAG: Kun je je nog iets herinneren van de periode voordat je naar de kleuterschool ging?
3. Stel onderstaande vragen en houd rekening met eerder genoemde aandachtspunten:

Wonen:

- Waar woonde je toen?
- Wie woonde er bij je in huis?
- Hoe lang heb je daar gewoond?
- Waar woonde je daarna?

Vul het woongedeelte in. Vraag door als de jeugdige iets vertelt over de plekken waar de jeugdige heeft gewoond. Het kan zijn dat de jeugdige op veel verschillende plekken heeft gewoond. Vul deze allemaal in.

- Weet je waar je de komende 1-2 jaar gaat wonen?

School:

- Wanneer ging je naar school? Hoe oud was je toen?
- Hoe heette die school?
- Hoe lang heb je op die school gezeten?
- Tot en met welke groep?
- Ben je ooit blijven zitten?
- Ben je wel eens naar een andere school gegaan?
- Wanneer dan?
- Heb je alleen op het 'reguliere'/ gewone onderwijs gezeten of ook op het speciaal onderwijs?
- Weet je ook wanneer je daar naar toe bent gegaan?
- Hebben ze je verteld waarom je naar het speciaal onderwijs bent gegaan?
- Waar zit je nu op school/werk?
- Heb je al certificaten of diploma's gehaald of ga je die binnenkort halen?
- Weet je wat je de komende 1-2 jaar gaat doen op school/werk?

Meegemaakte gebeurtenissen:

- Zijn er leuke gebeurtenissen geweest die je hebt meegemaakt in je leven?
- Welke dan? Wanneer?
- Zijn er ook gebeurtenissen die naar zijn geweest of waar je heel kwaad of juist heel verdrietig over bent geweest?
- Welke waren dat?
- Wanneer speelde dat?

Hulp:

- Kan je je nog herinneren wanneer jij of je ouders voor het eerst hulp hebben gehad?
- Wanneer was dat?
- Wat was die hulp precies en voor wie?
- Is je ook verteld waarom jullie die hulp kregen? (REDEN)
- Hoe ging het nadat jullie die hulp hebben ontvangen?
- Heb je nog meer hulp gehad?
- Herhaal bovenstaande vragen voor andere hulpvormen

Belangrijke personen:

- Welke mensen waren belangrijk voor je op de verschillende momenten. Kun je die benoemen?
- Zijn er nog andere mensen die het belangrijk vonden of vinden dat het goed met jou gaat?
- Heb je daar nog contact mee? Wat voor contact?
- Hebben je hulpverleners hier ook contact mee?

3. Sterke punten en verbeterpunten (55-65 min)

Introductie:

'Ik wil graag eens met je terugkijken naar de levenslijn en daar een paar vragen over stellen. Deze vragen gaan we ook stellen tijdens de leersessie met alle hulpverleners.'

Leg de bladen waarop je de levenslijn hebt opgetekend naast elkaar en stel de volgende vragen:

1. Wijs eens een punt aan op de levenslijn waarop je vindt dat je goede hulp hebt gekregen? OF Op welk moment vind je, als je nu terugkijkt, dat je iets aan de hulp hebt gehad?
2. Wat maakt dat je dit punt aanwijst? Wat gebeurde er toen?
3. Wat was er goed aan de hulp die toen is ingezet? (doorvragen)
4. Wat kunnen hulpverleners daar nu nog van leren? (doorvragen)
5. Wijs eens een punt op jouw levenslijn aan die volgens jou heel belangrijk is. Het gaat om een keerpunt, waarvan je nu achteraf denkt 'als ze toen iets anders hadden gedaan, dan was het nu mogelijk anders of beter met me gegaan.'
6. Wat maakt dat je dit punt aanwijst? Wat gebeurde er toen?
7. Wat hadden ze toen anders moeten doen? (doorvragen)
8. Wat kunnen hulpverleners daar nu nog van leren? (doorvragen)

Schrijf de antwoorden kort op. Deze kun je pas na de leersessie verwerken, maar deze vragen stel je nu al om de jeugdige voor te bereiden op deze vragen tijdens de leersessie en zelf een eerste indruk te krijgen van cruciale momenten in het leven van de jeugdige. Schrijf ook enkele quotes op van de jongere.

4. Gesprek over huidige hulp (65-80 min)

De vragen uit dit onderdeel kunnen variëren en zijn afhankelijk van de specifieke leervraag die centraal staat. Zie ook [Welke varianten in de uitvoering van casusonderzoek zijn er denkbaar?](#)

Stel de volgende vragen (maak aantekeningen):

In dit onderdeel wordt regelmatig gewerkt met een meerkeuze-antwoord:

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

In 3.7 van het werkboek is een antwoordkaart opgenomen waarop deze antwoorden staan aangegeven. Leg deze antwoordkaart voor de jongere neer, zodat de jongere eenvoudig de antwoordmogelijkheden ziet en zo nodig kan aanwijzen.

Reden voor aanmelding:

1) Weet je wat de reden is dat je hier opgenomen/geplaatst bent? (ja/nee)

Hulpvraag en samenwerking:

2) Zijn er mensen die vinden dat jij hulp nodig hebt? Wie zijn dat en waarom vinden ze dat?

3) Wat is volgens jou het belangrijkste waar jij hulp bij nodig hebt?

4) Denken jij en de professionals hier hetzelfde over?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

Verklarende hypothesen:

5) Is je uitgelegd hoe ze denken dat het komt dat de problemen bij jou zijn begonnen en er nog steeds zijn? (ja/nee)

Behandeldoelen en samenwerking:

6) Weet je welke doelen er in jouw behandelplan staan? (ja/nee)

7) Is er met jou overlegd over die doelen? (ja/nee)

8) Wie hebben er nog meer mee gedacht over de doelen? Wie nog meer?

9) Denken jij en de professionals hetzelfde over de doelen die voor jou belangrijk zijn?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

10) Weet je ook wat iedereen doet om die doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

11) Weet je wat jij moet doen om die doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

Focus hulp en samenwerking:

12) Wie krijgt er hulp om de problemen op te lossen?

- Jij zelf
 - Je ouders
 - Jullie samen als gezin
 - De school
 - Anders namelijk
- (meerdere antwoorden mogelijk)

13) Denken jij en de professionals er hetzelfde over welke hulp nodig is om je doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

Beschermende factoren:

13) Zijn er mensen in jouw omgeving die belangrijk voor je zijn (zoals ouders, een tante of oom, een buurvrouw, pleegouder van vroeger, leerkracht of sportcoach)?

14) Zijn deze mensen betrokken bij de hulp die jij krijgt? Zo ja, op welke manier?

15) Wordt er met jou gekeken hoe jij contact met deze mensen kunt opbouwen of onderhouden?
(ja/nee)

16) Wat zijn jouw sterke kanten? Waar ben je tevreden over? (je mag best een beetje opscheppen)

17) Heb je het gevoel dat de hulpverleners ook oog hebben voor jouw sterke kanten?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

18) Heb je het idee dat de hulpverleners jouw sterke kanten benutten om jouw doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

5. Afsluiten gesprek (80-90 min)

Bedankt voor al je antwoorden. Ik heb veel van je geleerd. Dit gaat ons echt verder helpen om de hulp aan jongeren te verbeteren.

- Hoe vond je het interview zelf gaan?
- Ben je tevreden over de dingen die je hebt gezegd?
- Is er nog iets wat je nog bent vergeten te vertellen?
- Heb je tot slot nog vragen?

Mocht je na dit interview nog blijven nadenken over dit gesprek of er met iemand over willen praten dan kan dat natuurlijk altijd met [naam direct betrokken hulpverlener]. Je kunt hiervoor ook contact opnemen met de vertrouwenspersoon binnen je instelling. Noem naam en contactgegevens.

Ik zie je terug bij de leersessie. Daar zijn de volgende mensen ook voor uitgenodigd:

Je ouders

....

We gaan dan je levenslijn met hen bespreken en komen terug op vragen die we nu ook besproken hebben. Daarna praten de hulpverleners nog door over wat ze geleerd hebben. [naam direct betrokken behandelaar] kan je daar na afloop meer over vertellen als je dat wilt.

Praktijkervaring: valkuilen bij het interviewen van de jongere

Jongeren waarderen het als er naar hun verhaal wordt geluisterd met een open blik, zonder oordeel en zonder agenda. Bij de uitvoering van het interview zijn er drie belangrijke valkuilen:

De vooropgezette agenda

Als je teveel bezig bent met de informatie die je wilt verzamelen, dan lukt het niet meer om met een open blik en oprechte nieuwsgierigheid naar het verhaal van de ander te luisteren. Houd het draaiboek op de achtergrond, luister naar het verhaal en orden het op papier in tijdvakken. Check pas in tweede instantie of je nog extra vragen wilt stellen. Ga er van uit dat alle informatie die je verzamelt relevant is en dat je ook altijd relevante informatie zult missen.

De klinische redeneerbril

Een valkuil is om, terwijl je luistert, alvast te bedenken hoe bepaalde dingen 'zitten': alvast verklaringen te bedenken voor gedrag of te denken dat je al begrijpt hoe het zit. Het is belangrijk de klinische redeneerbril af te zetten tijdens het interview, omdat dat je vragen stuurt en je niet meer open naar het verhaal van de ander luistert, maar eigen aannames gaat toetsen.

Empathisch verzwaren

In het interview vertellen jongeren en ouders vaak ook over ingrijpende gebeurtenissen die ze hebben meegemaakt. Zo vertelde een meisje dat ze op haar vierde met een vriendinnetje tv zat te kijken, terwijl haar moeder ruzie kreeg met haar toenmalige vriend en deze vriend haar probeerde te wurgen. We hebben gemerkt hoe prettig jongeren het vinden als je daar affectief neutraal op reageert. Je zegt wel iets reflectiefs, zoals 'dat is heftig om mee te maken', maar gaat dan ook weer verder met het levensverhaal en vraagt feitelijk verder: 'wat gebeurde er toen?' en 'bleef die vriend toen bij jullie wonen of gingen jullie ergens anders wonen?'

Jongeren kunnen makkelijker verder vertellen, ook over ingrijpende gebeurtenissen, als er vervolgens niet diep wordt doorgevraagd op beleving. Dat houdt het interview lichter. Reflecties geef je vooral op sterke kanten van de jongere. Wanneer een jongere bijvoorbeeld vertelt dat hij jaar in jaar uit chronisch gepest is, kun je bijvoorbeeld zeggen: 'wat knap dat jij elke dag naar school bent blijven gaan! Daar ben ik echt van onder de indruk.'

3.6 Draaiboek interview ouder(s)

Het Interview met de jeugdige duurt 90 minuten en bestaat uit 6 onderdelen:

1. Introductie
2. Interview levensverhaal
3. Invullen vragenlijst
4. Sterke punten en verbeterpunten
5. Gesprek over huidige hulp
6. Afsluiten gesprek

Materialen bij een interview met de ouder(s):

- Draaiboek interview
- Levenslijn ([zie 3.11](#))

1. Introductie (0-5 min)

- Kennismaken
- Vraag: Wat is u al bekend over dit gesprek en het verdere onderzoek?
- Doel van het gesprek: terugkijken op het leven van uw kind en uw ervaring met hulp aan uw kind en u om hiervan te leren en hulp aan jongeren en gezinnen te verbeteren. Er bestaan dan ook geen foute antwoorden op de vragen. Het gaat er om wat jullie vinden. Mocht u iets niet meer weten, dan kunt u dat ook gerust zeggen.
- Vertrouwelijkheid en ethiek: we gaan vertrouwelijk om met uw informatie. Dit wordt alleen anoniem verwerkt.
- Korte schets van de gespreksstructuur: eerst ga ik een aantal vragen stellen over de levensgeschiedenis van uw kind, dan vraag ik u twee vragenlijsten in te vullen en dan stel ik tot slot nog een aantal vragen over de ervaring met eerdere en huidige hulp.
- Wat weten wij over de casus: wij hebben geen informatie vooraf gekregen.
- We maken werkaantekeningen die na afloop vernietigd zullen worden.
- Na vandaag kijk ik nog in het dossier van uw kind en vindt er nog een leersessie plaats waarvoor u, uw kind en een aantal hulpverleners zijn uitgenodigd.

Aandachtspunten Interview levensverhaal:

- Houd ruimte tussen de zaken die je invult, zodat je, wanneer een ouder teruggrijpt op iets dat hij eerder verteld heeft, nog zaken toe kunt voegen. Gebruik het achterste lege vel voor een periode waarin heel veel is gebeurd wat je niet kwijt kan. De casusonderzoeker kan zelf kiezen voor het invullen van de levenslijn op lege vellen of op het format ([zie 3.11](#)). Daarnaast kan gekozen worden voor digitale invulling, al heeft dat laatste niet de voorkeur, omdat het dan lastiger is voor de ouder(s) om mee te kijken).
- Het is niet de bedoeling staccato de onderstaande vragen op de ouder af te vuren. De ouder zal ook niet chronologisch alle antwoorden kunnen geven. Het is de bedoeling dat je begint met de eerste vragen en de ouder vervolgens de gelegenheid geeft het verhaal te vertellen. Jij vult de levenslijn ondertussen in. Als een ouder iets vertelt over de woonplek en vervolgens direct een meegemaakte gebeurtenis noemt, schrijf dit er direct bij in de levenslijn. De bedoeling is dat je een voor de ouder zo prettig mogelijk gesprek hebt over de levensgeschiedenis van hun kind, waarin de thema's wonen, school, meegemaakte gebeurtenissen, ingezette hulp en belangrijke personen terugkomen. Check af en toe of je voldoende informatie over onderstaande vragen hebt gesteld.
- Vraag niet te diep door op alle ervaringen, alle details in het verhaal en de gevoelens en beleving van de ouders. De bedoeling is dat je in een ontspannen gesprek informatie verzamelt over een aantal kenmerken in de levensgeschiedenis van het kind. Bovendien is het belangrijk dat de ouder(s) op een rustige manier het gesprek kunnen afronden.

2. Interview levensverhaal (5-50 min)

Introductie:

'Om meer te weten te komen over wat goede en minder goede hulp is geweest voor [naam jeugdige], willen we graag meer weten over het leven van [naam jeugdige]. Daarom wil ik met u/jullie een levenslijn gaan invullen. Ik ben benieuwd naar de plekken waar [naam jeugdige] gewoond heeft, waar [naam jeugdige] op school heeft gezeten, wat [naam jeugdige] heeft meegemaakt, welke hulp [naam jeugdige] heeft ontvangen en wie er voor [naam jeugdige] belangrijk waren..'

1. Leg de levenslijn op tafel.
2. Stel de startvraag:
Wanneer is geboren en waar?
3. Stel onderstaande vragen en houd rekening met eerder genoemde aandachtspunten

Wonen:

- Waar woonden jullie toen?
- Wie woonde er toen nog meer in huis?
- Hoe lang heeft daar gewoond?
- Waar woonde vervolgens?
- Vul het woongedeelte in. Vraag door als de ouder iets vertellen over de plekken waar het kind heeft gewoond. Het kan zijn dat de jeugdige op veel verschillende plekken heeft gewoond. Vul deze allemaal in.
- Weet je waar de komende 1-2 jaar gaat wonen?

School:

- Mag ik jullie vragen wat jullie eigen opleidingsniveau is?
- Opleidingsniveau vader:
- Opleidingsniveau moeder:

- Wanneer ging naar school? Hoe oud was toen?
- Hoe heette die school?
- Hoe lang heeft op die school gezeten?
- Tot en met welke groep?
- Is ooit blijven zitten?
- Is wel eens naar een andere school gegaan?
- Wanneer dan?
- Heeft alleen op het 'reguliere'/ gewone onderwijs gezeten of ook op het speciaal onderwijs?
- Weten jullie ook wanneer daar naar toe bent gegaan?
- Waarom is naar het speciaal onderwijs gegaan?
- Waar zit nu op school/werk?
- Heeft al certificaten of diploma's gehaald of ga je die binnenkort halen?
- Weten jullie wat de komende 1-2 jaar gaat doen op school/werk?

Meegemaakte gebeurtenissen:

- Zijn er leuke gebeurtenissen geweest die heeft meegemaakt in zijn/haar leven?
- Welke dan? Wanneer?
- Zijn er ook gebeurtenissen die naar zijn geweest of waar of jullie heel kwaad of juist heel verdrietig over zijn geweest?
- Welke waren dat?
- Wanneer speelde dat?

Hulp:

- Kunt u zich nog herinneren wanneer of jullie als ouders voor het eerst hulp hebben gehad?
- Wanneer was dat?
- Wat was die hulp precies en voor wie?
- Is toen ook verteld waarom jullie die hulp kregen?
- Hoe ging het nadat jullie die hulp hebben ontvangen?
- Hebben jullie nog meer hulp gehad?
- Herhaal bovenstaande vragen voor andere hulpvormen

Belangrijke personen:

- Welke mensen waren belangrijk voor je op de verschillende momenten. Kun je die benoemen?
- Zijn er nog andere mensen die het belangrijk vonden of vinden dat het goed met jou gaat?
- Hebben jullie daar nog contact mee? Wat voor contact?
- Hebben hulpverleners ook contact met deze mensen?

3. Sterke punten en verbeterpunten (55-65 min)

Introductie:

'Ik wil graag eens met u terugkijken naar de levenslijn en daar een paar vragen over stellen. Deze vragen gaan we ook stellen tijdens de leersessie met alle hulpverleners.'

Leg de levenslijnbladen naast elkaar en stel de volgende vragen:

4. Wijs eens een punt aan op de levenslijn waarop u vindt dat goede hulp heeft gekregen. Waarop als je nu terugkijkt vindt dat er iets aan heeft gehad.
5. Wat maakt dat u dit punt aanwijst? Wat gebeurde er toen?
6. Wat was er goed aan de hulp die toen is ingezet? (doorvragen)
7. Wat kunnen hulpverleners daar nu nog van leren? (doorvragen)
8. Wijs eens een punt op de levenslijn aan die volgens u cruciaal is. Het gaat om een cruciaal keerpunt, waarvan u nu achteraf denkt 'als ze toen iets anders hadden gedaan, dan was het nu mogelijk anders of beter met gegaan.'
9. Wat maakt dat u dit punt aanwijst? Wat gebeurde er toen?
10. Wat hadden ze toen anders moeten doen? (doorvragen)
11. Wat kunnen hulpverleners daar nu nog van leren? (doorvragen)

Schrijf de antwoorden kort op. Deze kun je pas na de leersessie verwerken, maar stel ze nu al om de ouder(s) voor te bereiden op deze vragen tijdens de leersessie en zelf een eerste indruk te krijgen van cruciale momenten in het leven van de jeugdige, door de ogen van de ouder. Schrijf ook enkele quotes op van de ouder(s) die je kunt opnemen in de eindrapportage.

4. Gesprek over huidige hulp (65-80 min)

De vragen uit dit onderdeel kunnen variëren en zijn afhankelijk van de specifieke leervraag die centraal staat. Zie ook [Welke varianten in de uitvoering van casusonderzoek zijn er denkbaar?](#)

Stel de volgende vragen (maak aantekeningen):

Hulpvraag, reden van aanmelding en samenwerking

1) Wat is volgens u het belangrijkste waar hulp bij nodig heeft? (Antwoorden kort opschrijven; worden niet meegenomen)

2) Denken u en de professionals hier hetzelfde over?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

3) Is dat volgens jullie ook de belangrijkste reden dat er nu hulp is gevraagd voor jullie kind?

4) Sluit de plaatsing in instelling [naam instelling] volgens jullie ook aan bij de reden dat er hulp is gevraagd? (ja/nee)

Verklarende hypothesen

5) Is u uitgelegd hoe ze denken dat het komt dat de problemen bij zijn ontstaan en waarom ze er nog steeds zijn? (ja/nee)

Behandeldoelen en samenwerking

6) Weet u welke doelen er in het behandelplan van staan? (ja/nee)

7) Wie zijn er betrokken geweest bij het opstellen van de doelen?

8) Is er met u overlegd over die doelen? (ja/nee)

9) Denken u en uw kind hetzelfde over de doelen die zijn opgesteld?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

10) Denken u en de professionals hetzelfde over de doelen die voor belangrijk zijn?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

11) Weet u ook wat iedereen doet om die doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

12) Weet u wat er van u wordt verwacht in het werken aan de doelen?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

Focus hulp en samenwerking

13) Wie krijgt er hulp? (kind, ouders, gezin, anders (meerdere antwoorden mogelijk))

14) Denkt u en de professionals er hetzelfde over welke hulp nodig is om je doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

Beschermende factoren

15) Zijn er mensen in uw omgeving die belangrijk voor zijn (zoals een tante of oom, een buurvrouw, pleegouder van vroeger, leerkracht of sportcoach)?

16) Zijn deze mensen op de een of andere manier betrokken bij de hulp aan ...? (ja/nee) Hoe?

17) Wordt er met gekeken hoe hij/zij contact met deze mensen kan opbouwen of onderhouden?
(ja/nee)

18) Wat zijn de sterke kanten van uw kind? Waar bent u tevreden over? (u mag best een beetje opscheppen)

19) Heeft u het gevoel dat de hulpverleners ook oog hebben voor de sterke kanten van uw kind?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

20) Heeft u het idee dat de hulpverleners de sterke kanten van uw kind benutten om de doelen te bereiken?

Ja, volledig 1 2 3 4 Nee, helemaal niet

5. Afsluiten gesprek (80-90 min)

Bedankt voor al uw antwoorden. Ik heb veel van u geleerd. Dit gaat ons echt verder helpen om de hulp aan jongeren en hun ouders te verbeteren.

- Hoe vond u het interview zelf gaan?
- Bent u tevreden over de dingen die u hebt gezegd?
- Is er nog iets wat u nog bent vergeten te vertellen?
- Heeft u tot slot nog vragen?

Mocht u na dit interview nog blijven nadenken over dit gesprek of er met iemand over willen praten dan kan dat natuurlijk altijd met[naam direct betrokken hulpverlener]. U kunt hiervoor ook contact opnemen met de vertrouwenspersoon binnen de instelling. [Noem naam en contactgegevens].

Ik zie u terug bij de leersessie. Daar zijn de volgende mensen ook voor uitgenodigd:

Uw kind

.... [namen professionals]

We gaan dan de levenslijn met hen bespreken en komen terug op vragen die we nu ook besproken hebben. Daarna praten de hulpverleners nog door over wat ze geleerd hebben. [naam direct betrokken behandelaar] kan u daar na afloop meer over vertellen als u dat wilt.

Praktijkervaring: van oplossingsmodus naar leermodus

Het uitvoeren van een casusonderzoek en het interviewen van de jongere en van ouders lukt alleen als je je oplossingsmodus uitzet en je 'leermodus' aan. Het vraagt om van de casusonderzoeker om achterover te leunen, oprecht te luisteren naar de ander, zonder bezig te hoeven zijn met de vraag hoe iets anders of beter kan.

Bij voorkeur doe je dan ook casusonderzoek bij casuïstiek waar de hulp al een tijdje loopt en er geen acute crisis die opgelost moet worden. In het onderzoek Ketenbreed Leren werd tegen jongeren en ouders gezegd dat zij zelf niets aan het onderzoek zouden hebben en er een cadeaubon voor zouden ontvangen. Gezinnen na hen zouden er vooral wat aan hebben omdat we lerend van hun zouden kunnen kijken wat er beter kan in de zorg. Door dit duidelijk bij de start te benoemen, kan de casusonderzoeker van de hulpverleningsmodus in de onderzoekersmodus. Dat helpt om beter te kunnen luisteren, minder in te vullen en meer ruimte open te laten voor nieuwe vragen.

Overigens hebben alle jongeren en ouders in het onderzoek Ketenbreed Leren aangegeven dat ze er wel degelijk wat aan hebben gehad. Zo geven zij aan dat er nog nooit op die manier naar hun verhaal geluisterd is en dat dat prettig is. Het geeft ordening en ruimte om op een nieuwe manier te kijken naar wat ze meegemaakt hebben, maar ook erkenning voor de mooie en goede dingen die er ook zijn geweest.

3.7 Antwoordkaart

Antwoordkaart Interview

Ja, volledig	1	2	3	4	Nee, helemaal niet
--------------	---	---	---	---	--------------------

3.8 Uitnodigingsbrief professionals

Beste [naam professional],

Mijn ouders en ik doen mee aan een casusonderzoek. Met dit onderzoek willen onderzoekers samen met jullie leren van mijn hulpverleningstraject. Ze willen kijken wat goed is gegaan in de hulp, maar ook wat er beter kan. Het gaat daarbij niet alleen om de hulp die ik nu ontvang, maar ook om eerder ontvangen hulp.

Waarom dit onderzoek?

Het doel van het onderzoek is om te leren hoe we beter kunnen worden in:

- Tijdiger inzet van effectieve jeugdhulp
- Voorkomen van de toename van ernstige problematiek
- Terugdringen van de inzet van intensieve vormen van specialistische jeugdhulp (uithuisplaatsing)

Wat gaan we doen?

Dit onderzoek bestaat uit een interview met mij en mijn ouder(s)/verzorger(s), maar ook uit een leer- en reflectiesessie met professionals.

De leer- en reflectiesessie vinden plaats op 1 dagdeel (3,5 uur). We starten met de leersessie waarbij belangrijke professionals en ik en mijn ouders aanwezig zijn. We bespreken mijn leven, de hulp die ik heb gehad en wat hierin goed is verlopen en wat beter zou kunnen. Daarna vindt de reflectiesessie plaats, waarin professionals met elkaar verdiepend doorpraten over de inzet van hulp.

Wat vragen we?

We vragen je om deel te nemen aan de leer-en reflectiesessie. Voor deze bijeenkomst zijn twee datumopties gereserveerd, namelijk:

-
-

Graag horen we van je of je wilt deelnemen en welke datum je kunt. Je kunt dit mailen naar

Wat krijg je er voor terug?

Deelname geeft je nieuwe inzichten in passende en effectieve hulp vanuit het perspectief van jongeren, ouders en professionals, waar je in je werk mee aan de slag kunt. Professionals die eerder hebben deelgenomen, geven aan de kans om in rust gezamenlijk te reflecteren op de gegeven hulp enorm waardevol te vinden.

Meer informatie over het onderzoek kun je vinden in bijgaande informatiefolder over het casusonderzoek. Mocht je nog vragen hebben stel ze gerust. Je kunt contact opnemen met [namen en contactgegevens].

Met vriendelijke groet,

.... [naam jongere en ouders]

3.9 Draaiboek leersessie

De leersessie duurt 115 minuten en bestaat uit 6 onderdelen:

1. Introductie bijeenkomst
2. Doorlopen levensverhaal
3. Sterke punten in de zorg
4. Verbeterpunten in de zorg
5. Prioriteren sterke en verbeterpunten
6. Afsluiting

De leersessie wordt gehouden in de instelling waar de jongere verblijft of een locatie in de buurt waar hij woont, werkt of naar school gaat. De leersessie wordt gehouden met maximaal 8-9 deelnemers: de jongere, de ouders en de zes meest betrokken professionals in het heden of verleden van de jongere (zoals mentor, gedragswetenschapper, behandelaar, gezinsvoogd, mentor van school, betrokken wijkteammedewerker) en eventueel netwerkleden. De jongere en ouders nodigen zoveel mogelijk de professionals zelf uit met hulp van een uitnodigingsbrief waar de casusonderzoeker een voorzet voor doet ([zie 3.8](#)).

De casusonderzoeker bereidt de leersessie voor door:

- De levenslijn op een behangrol van circa 10 meter te zetten. De informatie hiervoor ontleent de casusonderzoeker aan de interviews en het dossier-onderzoek.
- Een overzicht te maken van de sterke punten en verbeterpunten die ouders en jeugdige genoemd hebben tijdens het interview.
- Een half uur voor aanvang de ruimte in te richten: tafels uit de ruimte, stoelen in een kring, hulpkaarten op stoelen, behangrol ophangen of op de vloer langs een van de wanden, flap met programma ophangen. Flap maken voor sterke punten en verbeterpunten.
- Zorg te dragen voor onderstaande materialen.

Materialen voor de leersessie

- Behangrol met de uitgewerkte levenslijn
- Flipover
- Stiften
- Stickertjes
- Etiketten voor naambordjes
- Hulpkaarten (groene kaarten; mag ook een andere kleur, maar geen rode kaarten)
- Overzicht met sterke en verbeterpunten zoals genoemd door ouders en jongere tijdens interviews
- Koffie, thee en fris voor deelnemers
- Lekkers voor deelnemers (denk aan chocola, koekjes, drop, druiven)

1. Introductie bijeenkomst: welkom, kennismaking en toelichting programma (0-15 min)

Welkom

Start de bijeenkomst op de stoelen die in een kring staan. Heet iedereen welkom, bedank ze voor de moeite dat ze gekomen zijn.

Doel bijeenkomst

Leren van het verhaal van ... [naam jongere], komen tot betere hulp voor vergelijkbare jongeren. (Noem hier de specifieke leervraag voor het casusonderzoek)

Spelregels

Spreek iets af over mobiele telefoons. Maak de groep medeverantwoordelijk voor het verloop: als je een pauze nodig hebt, naar het toilet moet, of geen idee hebt wat we aan het doen zijn, geef dat aan, dan verhelder ik het nog verder. Liever tussentijds dan achteraf, dan kunnen we nog bijsturen.

Hulpkaart

Steek de kaart omhoog als er iets gezegd wordt waar je het niet mee eens bent of waar je geen goed gevoel bij hebt. Soms is dit lastig om te zeggen, gebruik dan de kaart. Dit geldt voor ons allemaal, zowel jongere, ouders als professionals.

Programma

De leersessie verloopt in drie stappen:

- 1) Doorlopen levensverhaal dat we van tevoren met jongere en ouders hebben gemaakt.
- 2) Aanwijzen momenten van goede zorg en cruciale momenten.
- 3) Verzamelen verbeterpunten.

Kennismaking

Maak indien nodig een kort rondje, wat was ieders betrokkenheid bij deze jongere en ouders.

2. Doorlopen levensverhaal (15-45 min)

1. Vraag iedereen te gaan staan bij het begin van de levenslijn op de behangrol, zodat ze er samen langs kunnen lopen. Ga als casusonderzoeker achter de behangrol staan en laat de deelnemers voor je plaatsnemen (de casusonderzoeker leest de behangrol op zijn kop). Zorg dat je als casusonderzoeker iedereen goed kunt zien en aankijken.
2. Neem het levensverhaal met de deelnemers door, begin bij de geboorte. Loop daarna een aantal belangrijke gebeurtenissen langs, en refereer daarbij aan dingen die tijdens de interviews gezegd zijn. Je hebt meestal niet de tijd om alles te bespreken, als dat wel kan, doe dat! De belangrijkheid ontleen je vooral aan de interviews, waar hebben jongere en ouders veel/lang/met emotie over gesproken? Houd tussendoor iedereen in de gaten, check regelmatig of je het goed zegt bij jongere en ouders. Zorg voor een balans tussen leuke en moeilijke gebeurtenissen uit het leven van het kind. Corrigeer eventueel iets op de behangrol (streep door/schrijf erbij).

3. Sterke punten in de zorg (45-60 min)

1. Nodig de deelnemers uit te gaan staan bij een moment langs de behangrol dat er volgens hen goede zorg is verleend. Waarover ben je terugkijkend tevreden?
2. Geef iedereen die aanwezig is kort het woord, begin bij de jongere, dan de ouders, dan de professionals. Vraag door met vragen als: Wat maakt dat je op dit punt bent gaan staan? Wat gebeurde er toen? Wat was er goed aan de hulp die toen werd ingezet? Hoe heeft je dat geholpen? Wat was het resultaat? Wat kunnen we daar nog van leren?
3. Schrijf in steekwoorden de sterke punten die genoemd worden op een flap.

10 minuten pauze

4. Verbeterpunten in de zorg (70-85 min)

1. Nodig de deelnemers uit te gaan staan bij een cruciaal moment: een moment waarvan je achteraf denkt: 'als ze toen iets anders hadden gedaan, dan was het mogelijk anders of beter met de jongere gegaan en was eventuele inzet van 24-uurszorg misschien niet nodig geweest.'
2. Geef iedereen die aanwezig is kort het woord. Opnieuw begin je bij de jongere, dan de ouders, dan de professionals. Wat maakt dat ze daar zijn gaan staan? Vraag door met vragen als: Wat gebeurde er toen? Wat zou je nu willen dat ze toen anders hadden gedaan? Wat kunnen we daar nog van leren? Let erop: er zijn geen goede of foute meningen bij deze bespreking, verschillende visies op het verloop, wat goed was en wat een cruciaal moment is, kunnen naast elkaar bestaan.
3. Schrijf in steekwoorden de verbeterpunten hieruit op een flap.

5. Prioriteren sterke punten en verbeterpunten (85-110 min)

1. Hang de gemaakte flappen met steekwoorden over sterke punten en verbeterpunten op de muur of leg ze in het midden van de kring op de grond.
2. Kijk met elkaar terug naar de flap(-pen) met sterke punten. Geef de deelnemers een strookje met vijf stickertjes. Overhandig deze stickers met de opmerking 'Stel je voor dat je minister bent en elke sticker die je krijgt staat voor een miljoen. Met die paar miljoen die je nu hebt mag jij bepalen welke sterke punten overal uitgevoerd moeten worden. Je kunt al je miljoenen aan 1 punt geven of je miljoenen verdelen over een paar punten'. Deze uitleg maakt het luchtiger en creëert afstand tot de eigen ingebrachte punten.
3. Laat iedereen de stickers plakken bij de sterke punten die volgens hen de belangrijkste zijn. 'Je kunt drie stickers bij 1 punt plakken of 1 sticker bij drie punten. Dat mag je zelf weten.'
4. Tel de stickers op en benoem wat o.b.v. de stickers de top 3 is van sterke punten.
5. Laat de jongere benoemen welke voor hem/haar de belangrijkste waren, omcirkel die.

Herhaal stap 1 t/m 5 voor de flappen met de verbeterpunten.

6. Afsluiting (110-115 min)

1. Vraag expliciet aan de jongere (en ouders) of ze het idee hebben dat de professionals hebben geleerd van hun verhaal.
2. Bedank alle deelnemers voor hun inbreng. Leg uit dat de professionals hierna nog doorpraten op deze bijeenkomst door te reflecteren op hun eigen handelen (dit weten alle deelnemers al, benoem het nogmaals).
3. Geef de ouders en jongere hun kadobon en benadruk dat ze altijd op het onderzoek kunnen terugkomen bij de professionals met wie ze nu nog contact hebben of bij de vertrouwenspersoon van de organisatie.
4. Nodig professionals uit om 15 minuten (wandel-)pauze te nemen voorafgaand aan start reflectiesessie en om vooral even geen mailtjes of telefoontjes te beantwoorden. Benoem hoe laat

Praktijkervaring: van de oplossingsstand naar de leerstand (deel 2)

In de leersessie nodigt de casusonderzoeker de betrokken professionals uit om even uit hun hulpverleningsrol te stappen en een onderzoekende lerende rol aan te nemen. De hoofdvraag van de leersessie is ten slotte 'wat kunnen we leren van het verhaal van dit gezin en van de hulp die zij tot nu toe ontvangen hebben?' Dat leren lukt alleen als je niet voortdurend nadenkt over de vraag 'Wat heeft het gezin nu nodig?' of 'Hoe gaan we zorgen dat het kind thuis kan blijven wonen?'. Als casusonderzoeker ben je hierin rolmodel. Je stelt veel vragen aan de jongere en ouders en bekrachtigt wanneer de deelnemers vragen stellen. Je begrenst ook wanneer deelnemers vragen of opmerkingen gaan maken die betrekking hebben op oplossingen in het hier en nu.

Voorbeeld

Kayleigh (15 jaar) is grotendeels thuis opgegroeid bij haar moeder. In periodes dat het psychisch slecht gaat met haar moeder en zij opgenomen moet worden, logeert Kayleigh bij opa en oma. Omdat de volwassen-ggz zich zorgen maakte om Kayleigh is eerst het wijkteam betrokken en later is integrale pleegzorg (combinatie pleegzorg en jeugd-ggz) ingezet. Tijdens een nieuwe opname van moeder zijn opa en oma formeel pleegouders geworden. In deze periode heeft Kayleigh seksuele activiteiten in haar moeders huis met verschillende jongens. De wijkteammedewerker, pleegzorgmedewerker en jeugd-ggz-behandelaren stemmen af wie welke rol op zich neemt in de hulp aan Kayleigh en opa en oma en de wijkagent, school en grootouders gaan actiever monitoren.

Tijdens de leersessie vraagt de casusonderzoeker aan Kayleigh waarom ze het gepikt heeft dat mensen zich met haar gingen bemoeien, terwijl zij daarvoor altijd voor zichzelf heeft gezorgd. Ze moet hierover nadenken en weet eerst het antwoord niet. Tien minuten later komt ze er op terug en zegt: 'Ik heb het alleen gepikt, omdat ik opa en oma vertrouw. Als ze me bij onbekende pleegouders hadden geplaatst had ik het nooit gepikt.' Op dat moment worden de deelnemers nieuwsgierig, willen graag meer weten en gaan vragen stellen aan Kayleigh. Ze bewegen naar de leerstand.

15-30 minuten (lunch)pauze

3.10 Draaiboek reflectiesessie

De reflectiesessie duurt 1 uur en 35 minuten (de leer- en reflectiesessie duren samen 3,5 uur inclusief pauzes) en bestaat uit 4 onderdelen:

1. Opstarten en terugkoppeling
2. Bevorderende en belemmerende factoren
3. Actiepunt of tegeltjeswijsheid
4. Afsluiting

De reflectiesessie wordt gehouden na leersessie en wordt voorafgegaan door een pauze van 15 minuten. De reflectiesessie wordt gehouden met maximaal 7-8 deelnemers: de meest betrokken professionals uit heden en verleden van de jongere en het gezin (zoals mentor, gedragswetenschapper, behandelaar, gezinsvoogd, mentor van school, betrokken wijkteammedewerker).

De casuonderzoeker bereidt de reflectiesessie voor door:

- Een eerste overzicht van sterke punten en verbeterpunten te maken van de inzet van hulp en wijze van samenwerking op basis van de antwoorden uit de interviews met jongere en met ouders en op basis van het dossieronderzoek.
- Zorg te dragen voor onderstaande materialen en deze tijdens de pauze tussen de leer- en reflectiesessie klaar te leggen.

Materialen voor de reflectiesessie

- Flipover
- Stiften
- Stickertjes om te prioriteren
- Overzicht met uitkomsten interviews en dossier-onderzoek voor terugkoppeling
- Voldoende pennen en papier
- Voldoende kopieën van tegeltjes
- Koffie, thee en fris voor deelnemers
- Lekkers voor deelnemers (denk aan chocola, koekjes, drop, druiven)

1. Opstarten en terugkoppeling (130-145 min)

1. Vraag om op te starten aan alle deelnemers: wat heeft indruk gemaakt tijdens de leersessie met jongere en ouders? Dat kan een gevoel zijn, maar ook een quote/uitspraak die ze is bijgebleven. Zorg dat dit kort blijft, we gaan tijdens de sessie uitgebreider in op wat er tijdens de leersessie is gepasseerd.
2. Bereid een korte terugkoppeling voor van positieve en verbeterpunten die jij uit de interviews met jongere en ouders en het dossieronderzoek hebt gehaald. Wat heb je daarin gehoord, waarover hebben ouders uitgebreid verteld, waarbij lieten ze emotie zien? Leg de link met het eerste deel van de sessie waar mogelijk, dan geef je daarvan meteen een samenvatting.
3. Check of de professionals deze terugkoppeling herkennen.

Voorbeeld terugkoppeling

Sterke kanten van de huidige zorg:

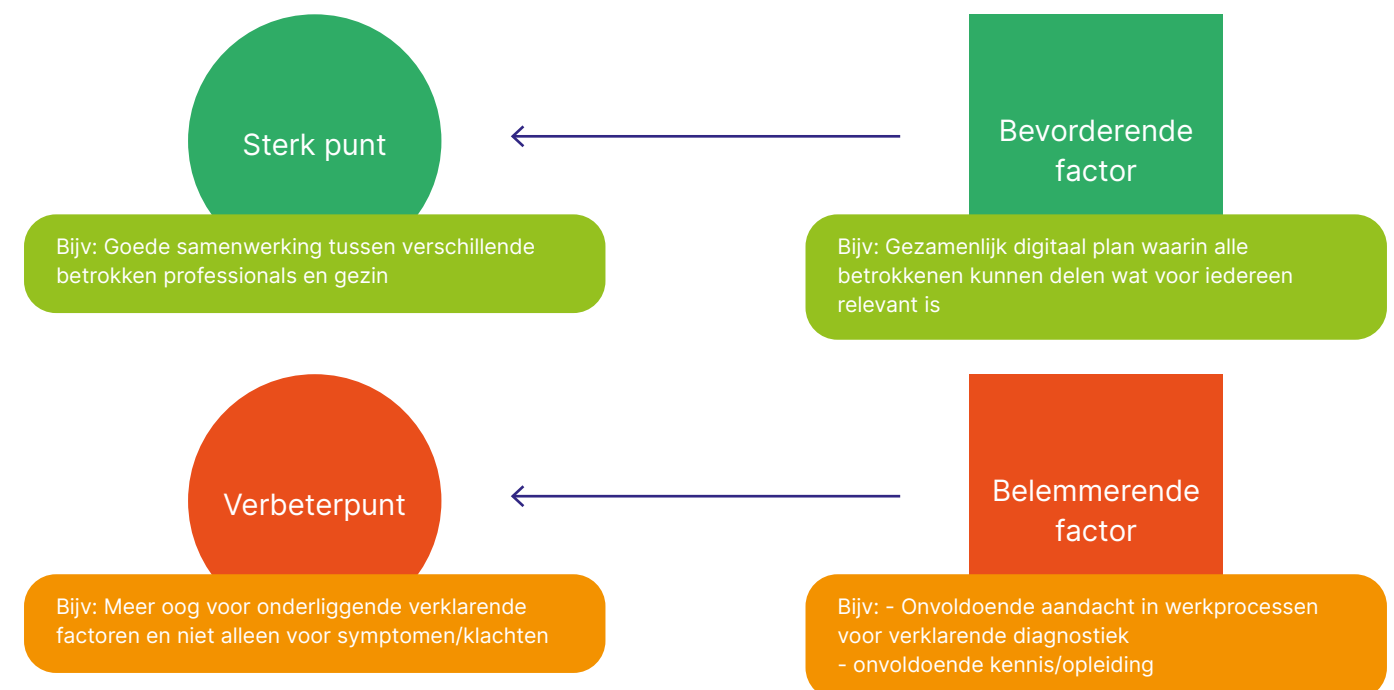
- Liz vindt het fijn dat ze complimenten krijgt van de pedagogisch medewerkers en dat ze haar niet afwijzen.
- Haar ouders waarderen het enorm dat ze gebeld worden als er iets aan de hand is. Ze vinden het prettig dat ze goed op de hoogte worden gehouden en er met hen overlegd wordt.
- Mooi om in het dossier te zien dat er een Verklarende Analyse is gemaakt en dat de hulp aansluit op onderliggende verklaringen.

Verbeterpunten in de zorg (geformuleerd als vragen):

- Liz heeft op de ACE-vragenlijst 5 ACES aangekruist. We zien in haar behandelplan niet terug dat er behandeld wordt voor trauma. Klopt dat? Wat zijn jullie overwegingen daarvoor geweest?
- Liz en haar ouders kunnen zelf niet benoemen aan welke doelen Liz en zij als ouders werken. Herkennen jullie dat? Wat zou de verklaring hiervoor zijn?

2. Bevorderende en belemmerende factoren (145-185 min)

1. Pak de flappen met sterke en verbeterpunten erbij en benoem de geformuleerde top 3 van sterke punten en de top 3 van verbeterpunten.
2. Vraag of de deelnemers aanvullingen hebben op deze flappen.
3. Leg onderstaand model uit (van tevoren getekend op flap): naast dit rijtje van sterke en verbeterpunten willen we graag zicht krijgen op de achterliggende factoren. Wat bevordert de sterke punten precies, en wat belemmert de verbeterpunten? Denk aan het proces bij diagnostiek: ook daar kijk je niet alleen naar sterke kanten of klachten, maar zoek je naar onderliggende factoren die deze verklaren.

4. Vraag deelnemers om voor zichzelf op te schrijven wat helpt om de top 3 van sterke punten en de genoemde sterke punten in de terugkoppeling tot stand te brengen. Wat zijn bevorderende factoren voor deze sterke punten?
5. Bespreek plenair welke bevorderende factoren ieder heeft opgeschreven? Vraag hierop door met vragen als: Wat maakt dat de betreffende onderdelen van het hulptraject goed zijn verlopen? Welke opbrengsten had dit? Welke factoren werkten daarbij bevorderend, waren helpend?
6. Schrijf de bevorderende factoren in kernwoorden op een flap.
7. Vraag deelnemers om voor zichzelf op te schrijven wat helpt om de top 3 van sterke punten en de genoemde sterke punten in de terugkoppeling tot stand te brengen. Wat zijn bevorderende factoren voor deze sterke punten?
8. Bespreek plenair welke belemmerende factoren deelnemers hebben opgeschreven. Vraag hierop door met vragen als: Welke onderdelen van de hulp zijn met de kennis van nu niet goed verlopen, niet goed van de grond gekomen? In het verleden? En op dit moment? Wat waren/zijn belemmeringen hiervoor?
9. Schrijf de belemmerende factoren op een flap.
10. Geef de deelnemers zes stickers en vraag hen met drie stickers de belangrijkste bevorderende factoren aan te geven en met drie stickers de belangrijkste belemmerende factoren.

3. Actiepunt of tegeltjeswijsheid (185-200 min)

1. Laat de deelnemers afsluitend eerst even kort nadenken over wat ze vandaag geleerd hebben, wat nemen ze mee uit de sessie? Dat kan een inzicht zijn, maar ook een actiepunt voor zichzelf. Laat hen deze formuleren op een tegeltje (je kent ze wel: op de wc van je opa en oma hing waarschijnlijk een tegeltje met een tekst als 'van de concert des levens heeft niemand het program').
2. Laat iedereen het eigen tegeltje voorlezen. Maak een foto van alle tegeltjes bij elkaar (voor rapportage). De deelnemers nemen hun eigen tegeltje mee.

4. Afsluiting (200-210 min)

1. Bedank iedereen voor de deelname en de inzet tijdens de bijeenkomst.
2. Bespreek:
 - Op welke manier de rapportage wordt gemaakt.
 - Wie/hoe terugkoppeling naar eigen team plaatsvindt en of ondersteuning van de casusonderzoeker nodig is.
 - Wie betrokken wil zijn bij overkoepelende terugkoppeling/rapportage in verschillende overleggen. - Spreek af wie de terugkoppeling naar de jongere/ouders op zich neemt, of nazorg verleent als dat gezien het verloop van de sessie goed lijkt.

3.11 Format en voorbeeld levenslijn

De levenslijn geeft een geordende weergave van het levensverhaal. Hieronder de weergave van de eerste tien jaar het leven van Jill. Het is vaak iets minder makkelijk te volgen/lezen, maar geeft wel overzichtelijk een weergave van het leven. Wil je een digitale tool gebruiken voor het maken van de levenslijn? Kijk dan op de [website van de Regionale Kenniswerkplaats Friesland](#).

Leeftijd	0-2 jaar	3-4 jaar	5-6 jaar	7-8 jaar	9-10 jaar
Wonen					
School					
Meegemaakte gebeurtenissen					
Hulpverlening					
Belangrijke personen					

Leeftijd	0-2 jaar	3-4 jaar	5-6 jaar	7-8 jaar	9-10 jaar
Wonen	Moeder woont bij haar moeder en stiefvader (oma en opa Jill).	Moeder en Jill wonen in een eigen woning.	Jill woont bij moeder, logeert af en toe bij oma (mz).	Jill woont bij moeder.	Jill woont met moeder en broertje. Moeder krijgt een nieuwe vriend die na een paar maanden bij hen intrekt.
School		Jill gaat naar school de Toverlantaarn, groep 1.	Jill heeft moeite met lezen, met zich concentreren en heeft snel ruzie met klasgenoten	Jill krijgt in groep 5 veel ruzies met leeftijdsgenoten. Ze heeft goed contact met de leerkracht van groep 5. Af en toe komt ze bij haar thuis om met Borre (de hond van deze vrouw) te spelen	Er zijn toenemend problemen op school. Jill laat gedragsproblemen zien, ze slaat andere kinderen. Haar concentratieproblemen nemen toe en haar schoolresultaten nemen af.
Meegemaakte gebeurtenissen	Moeder is geslagen door vader tijdens zwangerschap, ouders gaan kort na bevalling uit elkaar.	Moeder krijgt een nieuwe relatie.	Moeder verbreekt haar relatie nadat haar vriend haar had geprobeerd te wurgen, Jill was hier als 6-jarige getuige van. Er was al langer sprake van herhaaldelijk huiselijk geweld.	Oma (mz) overlijdt als Jill 7 jaar is. Oma was heel belangrijk voor haar, ze logeerde er regelmatig. Jill krijgt een broertje (van moeder en ex-vriend), moeder krijgt een postnatale depressie.	Jill heeft een leuk schoolreisje in groep 7 naar Julianatoren, daar mocht ze zonder begeleiding van een leerkracht met vriendinnen rondlopen. Jill blijft in groep 7 zitten.
Hulpverlening			Intern begeleider van school geeft Jill extra ondersteuning bij het lezen.	Ambulant hulpverlener komt bij moeder en Jill thuis, ingezet via zorgadviesteam school.	De ambulant hulpverlener sluit af, Jill is dan 9 jaar. Een jaar later start opnieuw ambulante hulp voor moeder en Jill voor de gedragsproblemen van Jill. Ook is Jill angstig, daarvoor krijgt ze speltherapie. Ze is dan 10 jaar.
Belangrijke personen	Oma (mz)			Leerkracht groep 5 (Marieke).	

3.12 Rapport 'Betrek mij gewoon'

Lees het rapport 'Betrek mij gewoon' via <https://www.brancheszorgvoorjeugd.nl/berichten/actueel/betrek-mij-gewoon/>

3.13 Luister naar de podcastserie Ketenbreed Leren

In de podcastserie Ketenbreed Leren gaan Mannus Boote (ervaringswerker) en Marjan de Lange (onderzoeker) met ervaringsdeskundigen en professionals op zoek naar verbeterkansen voor de jeugdhulp. In deze podcastserie bouwen ze voort op het onderzoek 'Betrek mij gewoon' met levensverhalen van 31 jongeren die intensieve, specialistische hulpverleningstrajecten hebben doorgemaakt. Deze ouders en jongeren legden in dit onderzoek de vinger op de zere plek. Ze verwoordden waar ze behoefte aan hadden en maken ons duidelijk wat hen geholpen zou hebben.

In de eerste aflevering staat de eerste rode draad uit het onderzoek Ketenbreed Leren centraal: professionals kijken en handelen vrijwel alleen maar symptoomgericht. Ze sluiten in de behandeling weinig aan op de onderliggende verklarende factoren. Mannus en Marjan spreken hierover met Hilde Tempel, gz-psycholoog en Jason Bhugwandass, ervaringsdeskundige. Ze zijn van mening dat een Verklarende Analyse een 'verplicht' onderdeel moeten zijn van de start van iedere behandeling of traject.

In de tweede aflevering gaat het over de tweede rode draad uit het onderzoek: jeugdigen lopen schade op binnen het speciaal onderwijs en de zorg, terwijl resultaten achterblijven. Mannus en Marjan spreken hierover met Suzan Terweij, gz-psycholoog en directeur Zorgontwikkeling bij Parlan jeugdhulp en met Mohini Awadhpersad, ervaringsdeskundige en gelijkwaardigheidsstrijder. Ze spreken over liefdevolle zorg en over de onbedoelde schade die je misschien zelf als hulpverlener ook hebt aan gericht.

In de derde aflevering staat de derde rode draad uit het onderzoek centraal: jongeren en ouders voelen zich vaak niet gehoord. Jeugdigen en ouders worden onvoldoende meegenomen in de te maken keuzes. Mannus en Marjan spreken hierover met Katinka Bruinsma, adviseur in gelijkwaardige samenwerking en met Shannon IJkema, trainer bij ExpEx en ervaringsdeskundige. Professionals laten zien dat ze echt luisteren door de inbreng van ouders en jongeren daadwerkelijk mee te nemen in de behandelkeuzes die ze voorleggen.

In de vierde aflevering gaat het over de vierde rode draad uit het onderzoek: jeugdigen breken hun schoolcarrière tijding af: jeugdprofessionals geven onderwijs geen prioriteit. Mannus en Marjan spreken hierover met Rob Gilsing, lector jeugdhulp in transformatie bij de Haagse Hogeschool en Moniek Slagter, socioloog. Ze werkt als fotograaf en is ervaringsdeskundig ouder en heeft aan den lijve ervaren hoe belangrijk het was dat er maatwerk kwam voor haar thuiszittende kind nadat ze niet 'paste' in het reguliere schoolsysteem.

De vijfde rode draad is het onderwerp van de een na laatste podcast: ouders krijgen nauwelijks aandacht, begeleiding of behandeling voor hun eigen problemen. Mannus en Marjan spreken hierover met Jessica Vervoort-Schel, orthopedagoog generalist en werkt bij Koraal als programmaleider Inhoud & Onderzoek Jeugd en met Shannon Mollink, ervaringsdeskundige. Ze hebben het over de samenhang tussen ouders die zelf negatieve gebeurtenissen hebben meegemaakt, hun opvoedingsgedrag en de ontwikkeling van hun kinderen kind.

Mannus en Marjan spreken in de laatste en zesde aflevering van de podcastserie met Rachel Mulder en Marieke Spijk de Jonge. Beiden werkten mee aan het onderzoek. Rachel als professional in leer- en reflectiesessies en Marieke leidde het onderzoek.

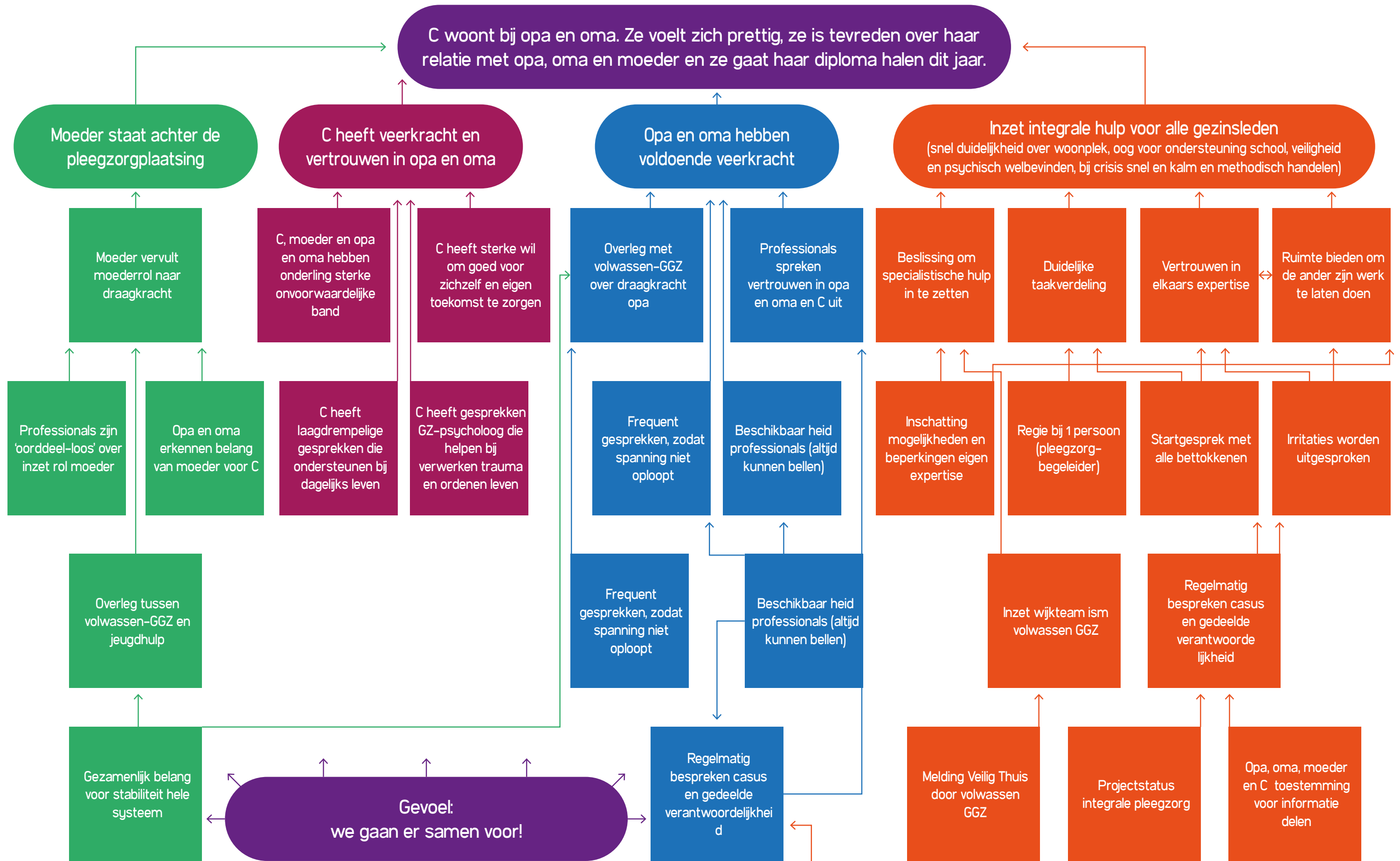
Luister de podcastserie via [de website van BGZJ](#).

3.14 De bevindingenboom

In een casusonderzoek waarin de leervraag centraal stond wat heeft bijgedragen aan een succesvolle integrale pleegzorgplaatsing bij opa en oma is gewerkt met een bevindingenboom. Dit casusonderzoek was opgestart om aan het einde van de projectfase te onderzoeken wat behouden zou moeten blijven voor sterke integrale pleegzorg.

In deze boom zijn alle factoren die hebben bijgedragen aan een succesvolle plaatsing geordend weergegeven. De boom wordt gelezen van boven naar beneden, waarbij steeds wordt gekeken: 'wat heeft bijgedragen aan dit succes?' Dat wordt in de regel eronder toegelicht. Het voordeel van deze werkwijze is dat sterk visueel zichtbaar wordt dat hierin zowel C., moeder, opa en oma als de professionals een bijdrage hebben gehad. Dit geeft erkenning voor ieders rol en bijdrage.

Dit casusonderzoek richtte zich op een casus die in de projectfase van bepaald zorgaanbod (integrale pleegzorg) is uitgevoerd. De verbeteracties die volgden uit dit casusonderzoek richtten zich vooral op het bestendigen van wat werkzaam was, zodat deze zorg ook na de projectfase geborgd bleef.

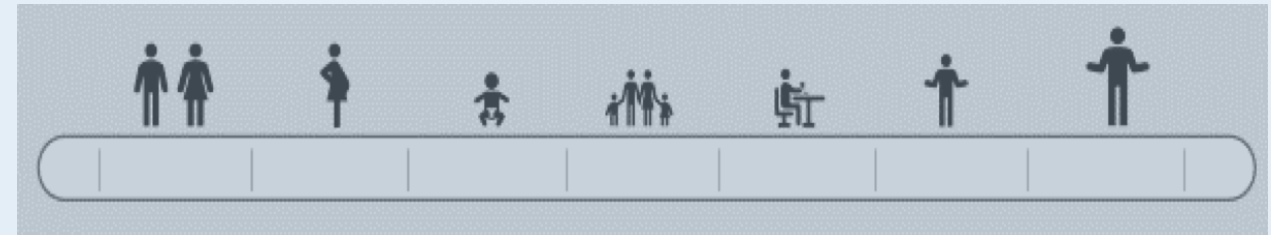
3.15 Verslag in enkele slides

In een casusonderzoek naar de werkzame ingrediënten in de forensische zorg voor jongeren is gekozen voor een korte presentatie in slides, waarin de bepalende factoren voor de leervraag gecomprimeerd terugkomen. Geïnteresseerden in de uitkomsten van het onderzoek kunnen op deze manier snel geïnformeerd worden. Het risico is dat door het ontbreken van het levensverhaal mensen minder geraakt zullen zijn en dus minder snel bereid om aan de slag te gaan met de verbeteracties en het meer 'ter kennisgeving' aannemen.

WERKWIJZE

- Interview jongere
- Interview ouder(s)
- Dossieronderzoek
- Interview professionals jeugdreclassering
- Interview professional begeleid wonen
- Leersessie met jongere, ouder(s) en professionals ketenbreed
- Reflectiesessie met professionals ketenbreed

LEERDOEL

Leren over werkzame ingrediënten in de forensische zorg voor jongeren, zodat deze bewuster ingezet kunnen worden.

Nevendoelen:

- Leren over nut van de werkwijze
- Inschatten of aanvullende casusonderzoeken nuttig/zinvol zijn voor het beantwoorden van deze leervraag.
- Verbinden van deze kennis aan wetenschappelijke kennis over wat werkt

WERKZAME INGREDIENTEN IN DE FORENSISCHE ZORG VOOR JONGEREN: eerste bevindingen (n=1)

- Basishouding: 'onvoorwaardelijk vasthouden': je mag er zijn en jezelf zijn (dus ook fouten maken), ondersteund vanuit presentiebenadering.
- Professional met zorghart: er zijn, actief betrokken en beschikbaar zijn en als professional ook zelf mens blijven en het niet 'beter weten dan de ander'. Ondersteund vanuit een organisatie die je de ruimte geeft te doen wat nodig is.
- Regie bij de jongere: hem ondersteunen door met hem de voor- en nadelen van keuzes te bespreken en aan te sluiten bij zijn doelen, wensen en plan.
- Ondersteuning bieden bij het gewone leven en dus ook praktisch ondersteunen.
- Netwerk een duidelijke rol geven om de jongere te ondersteunen.
- Individueel maatwerk in plaats van groepsgerichte benadering.

Het gaat goed met Mike!
Hij heeft goed contact met zijn moeder en oom, hij woont zelfstandig met individuele begeleiding, heeft werk, heeft een diploma gehaald, werkt aan zijn rijbewijs en weet wat hij wil.

<p>Sterke kanten Mike:</p> <p>Mike had een duidelijk plan (doelen) en hield zijn plan goed voor ogen. Mike heeft doorzettingsvermogen en is een harde werker.</p> <p>Hij is een lieve, invoelende en charmante jongen, waardoor mensen bereid zijn een stapje harder voor hem te lopen.</p>	<p>Sterke kanten Jada (moeder):</p> <p>Jada is Mike blijven steunen, ook na de ruzies en de gesloten plaatsing. Zij is samen met haar broer (oom) beschikbaar voor Mike, ook in praktische zin (bijv. rond werk).</p>	<p>Jeugdreclassering:</p> <p>Gedurende 5 jaar actief betrokken (stabiliteit), biedt opvang en steun (bij zittingen aanwezig), in gesprek via sport en spel, denkt mee, betrokken volgend en communiceert met alle betrokkenen.</p>	<p>Mentor JZ+:</p> <p>Persoonlijk betrokken op Mike (soms ook boos), houdt vol en houdt vast, kan door problemen en probleemgedrag heen kijken. Straft niet, maar deed wat Mike nodig had (bijv. hem op de groep houden ipv kamerstraf geven).</p>	<p>Ad Modum :</p> <p>Onvoorwaardelijke acceptatie (dus fouten maken mag). Individueel maatwerk ipv groepsbegeleiding. Betrouwbaar en beschikbaar. Regie bij Mike in het gesprek over en ondersteuning bij het maken van keuzes. Ondersteuning bij het gewone leven (ook praktisch).</p>
--	--	---	---	--

Verbeterpunten

<p>Luisteren naar signaal van Jada (moeder) dat MST niet genoeg is.</p>	<p>Meer kansen krijgen in het onderwijs (minder snel 'opgeven').</p>	<p>Eerder zorgvuldige risico-inschatting en aansluiten bij wat nodig is: er gebeurde al heel veel (weglopen, ruzies, druggebruik, dealen) zonder dat er hulp was. Er kwam pas heel laat hulp en daarbij was weinig oog voor onderliggend trauma.</p>	<p>MST (uitgevoerd door een nog jonge MST-professional) sloot niet aan bij Mike en Jada. Misschien als het eerder was ingezet wel.</p>	<p>Kwalitatief betere 24-uurszorg: in open 24-uurssetting was geen therapie beschikbaar, geen aandacht voor trauma (forensische psychotherapie), geen psychiatrische consult of beschikbaarheid gedragswetenschapper.</p>
---	--	--	--	---

Bevorderende factoren die bijdragen aan werkwijze

- Basishouding: 'onvoorwaardelijk vasthouden': je mag jezelf zijn (dus ook fouten maken)
- Professional met zorghart: er zijn, beschikbaar zijn en als professional ook zelf mens blijven en het niet 'beter weten dan de ander'.
- Ruimte krijgen vanuit je organisatie om te doen wat nodig is; ruimte in tijd (caseload) en ruimte in autonomie (mogen doen wat je denkt dat nodig is).
- Werkwijze Admodum: presentiebenadering en systeemgericht
- Werkwijze JR: kennis over what works en risico-instrumenten (ARIJ)

Het gaat goed met Mike!
Hij heeft goed contact met zijn moeder en oom, hij woont zelfstandig met individuele begeleiding, heeft werk, heeft een diploma gehaald, werkt aan zijn rijbewijs en weet wat hij wil.

<p>Sterke kanten Mike:</p> <p>Mike had een duidelijk plan (doelen) en hield zijn plan goed voor ogen. Mike heeft doorzettingsvermogen en is een harde werker.</p> <p>Hij is een lieve, invoelende en charmante jongen, waardoor mensen bereid zijn een stapje harder voor hem te lopen.</p>	<p>Sterke kanten Jada (moeder):</p> <p>Jada is Mike blijven steunen, ook na de ruzies en de gesloten plaatsing. Zij is samen met haar broer (oom) beschikbaar voor Mike, ook in praktische zin (bijv. rond werk).</p>	<p>Jeugdreclassering:</p> <p>Gedurende 5 jaar actief betrokken (stabiliteit), biedt opvang en steun (bij zittingen aanwezig), in gesprek via sport en spel, denkt mee, betrokken volgend en communiceert met alle betrokkenen.</p>	<p>Mentor JZ+:</p> <p>Persoonlijk betrokken op Mike (soms ook boos), houdt vol en houdt vast, kan door problemen en probleemgedrag heen kijken. Straft niet, maar deed wat Mike nodig had (bijv. hem op de groep houden ipv kamerstraf geven).</p>	<p>Ad Modum :</p> <p>Onvoorwaardelijke acceptatie (dus fouten maken mag). Individueel maatwerk ipv groepsbegeleiding. Betrouwbaar en beschikbaar. Regie bij Mike in het gesprek over en ondersteuning bij het maken van keuzes. Ondersteuning bij het gewone leven (ook praktisch).</p>
--	--	---	---	--

Belemmerende factoren die bijdragen aan verbeterpunten

- Onvoldoende kennis over inschatten van risico's en benutten van middelen zoals de ARIJ bij het wijkteam.
- Onvoldoende kennis over signaleren van trauma en adequate zorg bij trauma.
- Meer vertrouwen op eigen professioneel oordeel dan signalen van een ouder.
- Financiën te veel leidend voor beslissingen over inzet van hulp.

Verbeterpunten

<p>Luisteren naar signaal van Jada (moeder) dat MST niet genoeg is.</p>	<p>Meer kansen krijgen in het onderwijs (minder snel 'opgeven').</p>	<p>Eerder zorgvuldige risico-inschatting en aansluiten bij wat nodig is: er gebeurde al heel veel (weglopen, ruzies, druggebruik, dealen) zonder dat er hulp was. Er kwam pas heel laat hulp en daarbij was weinig oog voor onderliggend trauma.</p>	<p>MST (uitgevoerd door een nog jonge MST-professional) sloot niet aan bij Mike en Jada. Misschien als het eerder was ingezet wel.</p>	<p>Kwalitatief betere 24-uurszorg: in open 24-uurssetting was geen therapie beschikbaar, geen aandacht voor trauma (forensische psychotherapie), geen psychiatrische consult of beschikbaarheid gedragswetenschapper.</p>
---	--	--	--	---

Woord van dank

4. WOORD VAN DANK

Dit werkboek is tot stand gekomen dankzij het onderzoek Ketenbreed Leren, waarvan Accare penvoerder was en dat is gefinancierd door het Ministerie van VWS. We hebben hierin veel geleerd tijdens de interviews met jongeren en ouders en tijdens de leer- en reflectiesessies met hen en met professionals. Wij willen jongeren en ouders hartelijk danken dat zij bereid waren om hun levensverhaal te vertellen. En niet alleen dat, zij durfden het ook aan om erover in gesprek te gaan met de professionals die nu of eerder op hun pad kwamen. Wat hebben we enorm veel van jullie geleerd!

Daarnaast bedanken wij de professionals die bereid waren om deel te nemen aan de leer- en reflectiesessies en open stonden voor het verhaal van jeugdigen en hun ouders. Ze keken kritisch naar zichzelf. Dank voor het maken van tijd en ruimte in jullie drukke agenda's om hieraan deel te nemen.

Verder bedanken wij de procesbegeleiders: Alida Hielema, Cathelijne Mieloo, Chanel Bansema, Harmke Leloux, Hilde Tempel en Ilona Klein-Doornwaard die ons hebben geholpen de werkwijze van het casusonderzoek aan te scherpen. Dank voor jullie aanhoudende doorzettingsvermogen en bereidheid om samen met ons te leren en ontwikkelen.

Tot slot bedanken wij Accare, LUMC Curium, de Haagse Hogeschool en iHUB voor het samen dragen van dit project.

OVER DE AUTEURS

Marjan de Lange is orthopedagoog, zelfstandig adviseur in de jeugdhulp en docent in de Master Orthopedagogiek (UvA). Marjan richt zich in haar werk op het verbeteren van de zorg aan gezinnen en jeugdigen. Ze brengt daarbij graag jongeren, ouders en professionals om de tafel om samen te kijken wat al goed werkt en wat nog beter kan. Zij werkte voorheen o.a. bij het Nederlands Jeugdinstituut, de Inspectie jeugdzorg en PI Research.

Mariska van der Steege is orthopedagoog en organisatieadviseur en werkt als zelfstandig adviseur, veranderaar en projectleider in de jeugdhulp en jeugdbescherming. Haar focus ligt op de professionals die in de sector werkzaam zijn en hoe hen te ondersteunen te leren en te reflecteren om zo telkens beter te worden in hun vak. Ze werkt in opdracht van jeugdhulpaanbieders, wijkteamorganisaties, kennisinstituten en overheden. Ze werkte voorheen bij het Nederlands Jeugdinstituut en VanMontfoort.

Marieke Spijk-de Jonge is opgeleid als socioloog, met een specialisatie in de medische sociologie. Na haar studie werkte ze als promovendus bij IQ healthcare, een afdeling van het Radboudumc in Nijmegen. Daar deed ze onderzoek naar het bevorderen van patiëntgerichte zorg voor mensen met reumatoïde artritis. Sinds 2016 werkt ze als onderzoeker en adviseur bij Accare. Marieke is betrokken bij verschillende praktijkgerichte onderzoeken, zoals 'Jeugdhulp bij de Huisarts', 'Ketenbreed Leren' Regie op 3 en de Datawerkplaats Drenthe.

Marika Serra werkt als adviseur op het gebied van zorgontwikkeling bij Accare. Marika richt zich in haar werk op het slaan van een brug tussen wetenschappelijk onderzoek en de jeugdhulp praktijk. Jeugdigen en hun ouders hebben recht op een goed onderbouwde en liefst bewezen effectieve behandelingen: hoe doe je dat en wat is daarvoor nodig? Naast haar werk als adviseur werkt ze – samen met Marieke Spijk - mee aan praktijkgerichte onderzoeken zoals Jeugdhulp bij de Huisarts en Ketenbreed Leren, de implementatie van de STORM-aanpak in de provincie Groningen en was ze 10 jaar hoofdredacteur van het vaktijdschrift Kind & Adolescent Praktijk. Luister naar de podcastserie Ketenbreed Leren

LITERATUUR

Lange, M.I. de & Taekema, A. (2018). *Ongeplande uitval en bovenregionale plaatsing bij Spirit. Een leerreview naar casus B. C. en E.* Amersfoort: Jeugdhulp Advies & Ontwikkeling.

Lange, M.I. de, Holdorp, J. & Heek, E. (2020). *Leren van casuïstiek. Waarom, wat en hoe?* Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Flyvbjerg, B. (2011). Case Study, In: N.K. Denzin & Y.S. Lincoln (red.), *The Sage Handbook of Qualitative Research*, 4th edit.. California: Thousands Oaks, pp. 301-316.

Pijnenburg, H.E" (red.) (2010). *Zorgen dat het werkt. Werkzame factoren in de zorg voor jeugd.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Tempel, H. & Vissenberg, C. (2018). Een gat tussen wetenschap en praktijk. Een explorerend onderzoek naar de wijze waarop behandelingen in de residentiële zorg wordt vormgegeven. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 11(12), pp. 22-28.

Van der Steege, M. (2017). *Residentieel getoetst. Een onderzoek naar de legitimatie van residentiële plaatsingen van negen Apeldoornse jeugdigen.* Woerden: Van Montfoort.

Spijk-de Jonge, M., Lange, M. de, Serra, M., Steege, M. van der, Dijkshoorn, P. (2022). *Betrek mij gewoon. Op zoek naar verbeterkansen voor de jeugdhulp in het casusonderzoek Ketenbreed Leren.* Assen/Groningen: Accare.

Bijlagen

MEER JONGEREN THUIS OPGROEIEN

De meeste kinderen en jongeren met problemen thuis, op school of thuis én op school, kunnen tijdens hun behandeling gewoon bij hun ouders blijven wonen. Toch is er helaas ook een groep jongeren die wel opgenomen moet worden. Soms verblijven ze lang achter elkaar in een instelling of verhuizen ze veel van instelling naar instelling. En ze krijgen daar niet altijd de beste behandeling.

We vinden dat dat anders moet. Jongeren moeten zoveel mogelijk thuis opgroeien. Daarom gaan we kijken hoe we dat kunnen voorkomen. Door heel goed te kijken naar de levensgeschiedenis van jongeren die zijn opgenomen, naar alle hulp die ze hebben gehad en door met elkaar te bespreken hoe en wat er anders had gekund.

DOE JIJ MEE?

We vragen jou en je ouders om mee te doen aan dit onderzoek. We vragen ook de mensen die betrokken zijn bij jouw behandeling om mee te denken. Hoe dat precies gaat leggen we in deze folder uit. We hopen dat jij mee wilt doen en dat je ons jouw verhaal wilt vertellen.

WAT GAAN WE DOEN ALS JE MEEDOET?

Als je deze kaart omdraait, zie je precies wat er gaat gebeuren als je meedoet.

SAMENWERKEN OM TE LEREN

In dit onderzoek werken veel verschillende instellingen en organisaties samen. Dat doen we om van elkaar en met elkaar te leren hoe we de hulp aan jongeren en ouders beter kunnen maken. Niet om elkaar te veroordelen. Dat is best lastig soms en daarom is er bij de gesprekken en de bijeenkomsten een gespreksleider die daar heel goed op let. Zo kan iedereen zeggen wat hij of zij belangrijk vindt.

HEB JE NOG VRAGEN?

Het is belangrijk dat je alles goed begrijpt. Als je vragen hebt, stel ze dan aan degene die je deze folder heeft gegeven. Hij of zij kan je er alles over vertellen. We hopen dat jij mee wilt doen en dat je ons jouw verhaal wilt vertellen.

01

We vragen jou en je ouders toestemming mee te doen en om de informatie uit je dossier te bekijken. Jullie vullen een formulier in.

02

We interviewen jou en je ouders apart en maken samen een tijdlijn over jouw leven: wat is er allemaal gebeurd? Wanneer kreeg je problemen en hoe ben je geholpen? Waar heb je gewoond en naar welke school ging je? Wat heb jij meegemaakt dat jouw leven positief of negatief heeft beïnvloed?

03

Je doet mee aan een bijeenkomst samen met je ouders en met de mensen die bij jouw behandeling zijn betrokken. Daarin bespreken we met elkaar wat we kunnen leren van het verhaal van jou en je ouders. Wat is goed gegaan? Wat had er anders gekund? Wat kunnen we van jouw leven leren, zodat er in de toekomst meer jongeren thuis kunnen opgroeien?

04

De mensen die betrokken zijn bij jouw behandeling praten daarna nog met elkaar verder. In dat gesprek kijken ze samen wat ze kunnen leren van de dingen die goed zijn gegaan of beter hadden gekund.

05

We maken een verslag van de lessen die we geleerd hebben uit jouw verhaal. De tijdlijn met het verhaal van jouw leven is voor jou en mag je zelf houden. Het verslag over jouw verhaal blijft eigendom van de instelling waar jij verblijft. Jij en je ouders mogen dat verslag natuurlijk ook lezen.

3.7 Antwoordkaart interview

Ja, volledig	1	2	3	4	Nee, helemaal niet
--------------	---	---	---	---	-----------------------

